

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA EBEVEYN TUTUMU İLE
DUYUSAL PROFİLİN İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ**

Erg. Sümeyye SEVGİLİ

Ergoterapi Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ANKARA

2021

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA EBEVEYN TUTUMU İLE
DUYUSAL PROFİLİN İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

Erg. Sümeyye SEVGİLİ

Ergoterapi Programı

YÜKSEK LİSANS TEZİ

TEZ DANIŞMANI

Dr. Öğr. Üyesi Onur Altuntaş

ANKARA

2021

ONAY SAYFASI

iii

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA EBEVEYN TUTUMU İLE DUYUSAL PROFİLİN
İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ
Öğrenci: Sümeyye Sevgili
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Onur Altuntaş
İkinci Danışman: -

Bu tez çalışması 28.01.2021 tarihinde jürimiz tarafından "Ergoterapi Programı" nda yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı: *Prof. Dr. Semin Akel*
İstanbul Kültür Üniversitesi

Tez Danışmanı: *Dr. Öğr. Üyesi Onur Altuntaş*
Hacettepe Üniversitesi

Üye: *Doç. Dr. Meral Huri*
Hacettepe Üniversitesi

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri tarafından uygun bulunmuştur.

10 Şubat 2021

Prof. Dr. Diclehan Orhan
Enstitü Müdürü

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kağıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü / Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü / Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir.

10/02/2021

SümeYYe SEVGİLİ

1" Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

(1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.

(2) Madde 6. 2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkanı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.

(3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir *. Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir. Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir

* Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında zgn olduğunu, Tez Danışmanının Dr. Öğr. Üyesi Onur Altuntaş danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığını beyan ederim.

Erg. Sümeyye SEVGİLİ

TEŞEKKÜR

Eğitim sürecim boyunca ve tezimin planlanması, yürütülmesi ve yazılmasında özverisini, deneyimini, bilgi ve desteğini asla esirgemeyen, motivasyona ihtiyaç duyduğum her anda elimden tutan tez danışmanım ve çok değerli hocam Dr. Öğr. Gör. Onur ALTUNTAŞ'a ve tez sürecimde büyük fedakarlıklar göstererek bilgilerini benden esirgemeyen, bilgi ve deneyimleriyle yoluma ışık tutan sayın Doç. Dr. Meral HURİ'ye,

Lisans eğitimi sürecimde akademik bilgiye ulaşmanın heyecanı ve tutkusuyla beni tanıştıran, tez sürecimde kendisine danıştığım her konuda anlayışla katkı veren, mesleğime aşkla tutunmamı sağlayan, eğitimin sadece derslerden ibaret olmadığını "insani duyguları kaybetmeden nasıl insan olunur" u bana öğreten ve samimiyetiyle her daim yoluma ışık olan canım hocam, Prof. Dr. Semin AKEL'e,

Eğitim hayatım boyunca bilgilerini benimle paylaşan ve beni destekleyen değerli hocalarım Prof. Dr. Hülya KAYIHAN, Prof. Dr. Gonca BUMİN, Prof. Dr. Esra AKI, Prof. Dr. Mine UYANIK, Prof. Dr. Çiğdem ÖKSÜZ, Prof. Dr. Gamze EKİCİ, Doç. Dr. Sedef KARAYAZGAN, Dr. Fzt. Orkun Tahir ARAN'a

Tez sürecimin ilk adımlarını atarken ve sonrasında yardımlarını esirgemeyen kıymetli arkadaşım Fzt. Nilay KÜLAHLI'ya, bana evinin kapılarını açan canım dostum Çğ. Feyza YURTCAN'a, süreçte desteklerini esirgemeyen kıymetli dostlarım Aslıhan ÖZTULUM ve Psk. Gizem KARADEMİR'e

Doğduğu günden bugüne kadar başım her sıkıştığında her daim yardıma hazır bekleyen, beni ben yapan her detayı destekleyen ve tez sürecimin her anında büyük desteği olan canım kardeşim, yeri doldurulamaz en kıymetli dostum Said SEVGİLİ'ye, çocukluğumdan bu yana aldığım her kararda arkamda duran, heyecanlarıma, ilgilerime ve benliğime saygı duyan, beni ergoterapi mesleğiyle ilk kez tanıştıran kıymetli annem Şükran SEVGİLİ'ye ve bir kadın olarak ayaklarının üzerinde dimdik durmayı, problemlerle başa çıkmayı ve elinden gelenin en iyisini yapmak için çabalamayı öğreten canım babam Abdurrahman SEVGİLİ'ye,

Bilimin ışığında kendini insanlığa adanmış tüm meslektaşlarıma, bana bir çok şey öğreten tüm danışanlarım ve ailelerine şükranlarımı sunarım.

ÖZET

Sevgili S, Okul öncesi dönem çocuklarında ebeveyn tutumu ile duyuşal profiline ilişkinin incelenmesi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ergoterapi Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2021. Bu çalışmanın amacı, okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin tutumları ile bu çocukların duyuşal işleme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Çalışmaya Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü'ne ve NDN Mutluluk Institution'a gelen 3-6 yaş arasında normal gelişim gösteren çocuğu olan 279 ebeveyn dahil edildi. Çocukların duyuşal profilleri Duyu Profili ile değerlendirildi. Ebeveynlerin tutumu, Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ile değerlendirildi. Çocukların duyuşal profili duyuşal işlem, modülasyon, davranışsal ve duygusal cevaplar olarak, ebeveyn tutumları ise otoriter, demokratik, aşırı koruyucu ve izin verici ebeveyn tutumu olarak analiz edildi. Çocukların duyuşal profili ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler Spearman testi ile analiz edildi. Çocukların duyuşal işlem becerileri ile otoriter tutum arasında pozitif yönde ($p<0,05$); modülasyon becerileri ile demokratik tutum arasında negatif yönde ($p<0,05$), otoriter tutum ile pozitif yönde ($p<0,001$), izin verici tutum ile pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki ($p=0,005$); davranışsal ve duygusal cevaplar ile otoriter tutum arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki ($p=0,001$) içinde olduğu belirlendi. Ebeveyn tutumları arasında duyuşal işlem alt boyut faktörleri bakımından fark olup olmadığı, parametrik olmayan yöntemlerden Kruskal Wallis testi ile incelendi. Ebeveyn tutumları arasında endurans/tonusla ilgili duyuşal işlem değişkeni bakımından ($p=0,006$), ebeveyn tutumları arasında modülasyon genel toplam değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark ($p=0,027$) bulunduğu belirlendi. Çalışmamız sonuçlarına göre okul öncesi dönem çocuklarının duyuşal işleme süreçleri ile ebeveyn tutumları arasında ilişki olduğu tespit edilmiştir. Okul öncesi dönemde hem ebeveynlerin tutumlarının hem de davranışsal, modülasyon, duyuşal işlem becerilerinin incelenmesinin bu çocukların yaşına uygun duyuşal gelişimlerini sağlamada önemli olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Duyuşal İşleme, Ebeveyn Tutumu, Okul Öncesi Dönem Çocuklar.

ABSTRACT

Sevgili S, Investigation of the relationship between parental attitude and sensory profile in preschool children, Hacettepe University Graduate School of Health Sciences Occupational Therapy Program, Master Thesis, Ankara, 2021. The aim of this study was to examine the relationship between the parenting styles of preschool children and their sensory processing skills. The study included 279 parents with typically developing children aged 3-6 who apply to Hacettepe University Faculty of Health Sciences Occupational Therapy Department and NDN Mutluluk Institution. The sensory profiles of the children were evaluated using the Sensory Profile. Parents' attitude was evaluated with the Parenting Attitude Scale (PAS). The sensory profile of the children was analyzed as sensory processing, modulation, behavioral and emotional responses, and parental attitudes as authoritarian, democratic, overprotective and permissive parental attitudes. The relationships between the children's sensory profile and parenting styles were analyzed using the Spearman test. There was a positive correlation between children's sensory processing skills and authoritarian attitude ($p < 0.05$); There was a statistically significant relationship between modulation skills and democratic attitude in a negative direction ($p < 0.05$), with authoritarian attitude ($p < 0.001$), and a positive relationship with permissive attitude ($p = 0.005$); It was determined that there was a positive statistically significant relationship ($p = 0.001$) between behavioral and emotional responses and authoritarian attitude. The Kruskal Wallis test, which is one of the nonparametric methods, was used to examine whether there was a difference between parental attitudes in terms of sensory profile factors. A statistically significant difference was found between parental attitudes in terms of sensory processing variable related to endurance / tonus ($p = 0.006$), and between parental attitudes in terms of modulation grand total variable ($p = 0.027$). It is thought that examining both parents' attitudes and behavioral and emotional responses, modulation, and sensory processing skills in preschool period will be important in providing age-appropriate sensory development of these children.

Keywords: Sensory Processing, Parenting Styles, Preschool Children

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ONAY SAYFASI	iii
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI	iv
ETİK BEYAN	v
TEŞEKKÜR	vi
ÖZET	vii
ABSTRACT	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR	xii
ŞEKİLLER	xiii
TABLolar	xiv
1.GİRİŞ	1
2.GENEL BİLGİLER	4
2.1. Gelişim	4
2.1.1. Okul Öncesi Dönemde Gelişim	5
2.1.2. Okul Öncesi Dönemde Gelişimi Etkileyen Faktörler	9
2.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Duyusal Gelişim ve İşleme	11
2.2.1. Duyusal İşleme Bozuklukları Sonucunda Görülen Sorunlar	13
2.2.2. Dunn'ın Duyusal İşleme Modeli	16
2.3. Ebeveyn Çocuk İlişkisi	17
2.3.1. Ebeveyn Tutumları	18

3. BİREYLER VE YÖNTEM	21
3.1. Değerlendirme Ölçekleri	22
3.1.1. Demografik Bilgi Formu	22
3.1.2. Duyu Profili	22
3.1.3. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)	23
3.2. İstatiksel Analiz	23
4. BULGULAR	25
4.1. Demografik Bilgiler	25
4.2. Ebeveyn Tutumları ile İlgili Bulgular	26
4.3. Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duyu Profili ile İlgili Bulgular	26
4.3.1. Ebeveyn Tutumlarına Göre Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duyu Profili ile İlgili Bulgular	28
4.4. Korelasyon Analizi Sonuçları	36
4.4.1. Sayısal Demografik Bilgiler ile Ebeveyn Tutumu Arasındaki İlişki	36
4.4.2. Çocukların Duyu Profili ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki	36
4.5. Ebeveyn Tutumları ve Duyu Profili Alt Boyutları Açısından Farklılıkları ile İlgili Bulgular	40
5. TARTIŞMA	42
6. SONUÇLAR VE ÖNERİLER	50
7. KAYNAKLAR	53

8. EKLER**63**

EK-1 Etik Kurul İzni

EK-2 Aydınlatılmış Onam Formu

EK-3 Sosyo- Demografik Bilgi Formu

EK-4 Dunn Duyu Profili Formu

EK-5 Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

EK-6 Dijital Makbuz

EK-7 Orjinallik Raporu

9. ÖZGEÇMİŞ**80**

SİMGELER VE KISALTMALAR

ETÖ Ebeveyn Tutum Ölçeği

% Yüzde

Max Maksimum

Min Minimum

Ort Ortalama

Ss Standart Sapma

n Kişi Sayısı

p İstatiksel Yanılma Düzeyi

r Korelasyon Katsayısı

ŞEKİLLER

Şekil		Sayfa
2.1.	Duyu sistemleri zaman, deneyim ve beyin olgunlaşması ile gelişir ve daha yüksek seviye gelişim daha düşük seviye gelişime bağlıdır.	12
2.2.	Duyusal işleme bozukluklarının sınıflandırılması.	14
2.3.	Dunn'a göre duysal işleme alanları.	17

TABLULAR

Tablo		Sayfa
4.1.	Çocuk ve ebeveynlere ait demografik bulgular.	25
4.2.	Ebeveyn tutumları için frekans ve yüzde değerleri.	26
4.3.	Okul öncesi dönem çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular.	27
4.3.1.	Demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular (n=178).	29
4.3.2.	Otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular (n=93).	31
4.3.3.	Aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular (n=4).	33
4.3.4.	İzin verici ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular (n=4).	35
4.4.	Çocuğun yaşı ile ebeveyn tutumu arasındaki ilişki.	36
4.4.1.	Çocukların duysal işleme süreçleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki.	37
4.4.2.	Duysal işlem becerisi ile otoriter tutum arasındaki ilişki.	38
4.4.3.	Modülasyon becerisi ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki.	39
4.4.4.	Davranışsal duygusal cevaplar becerisi ile otoriter tutum arasındaki ilişki.	40

1. GİRİŞ

İnsanlarda duyuşal işleme, fiziksel uyarının alınmasını, bu uyarının nöral bir dürtüye dönüştürülmesini ve algıyı veya bilinçli duyu deneyimini içerir. Bu süreçler öğrenme, algı ve eylem için temel oluşturur. Taktil, işitsel, görsel, tat alma, koku alma, propriyoseptif ve vestibüler sistemler dahil olmak üzere bazı duyuşal sistemlerde farklılıklar olabilir. Bu duyuşal farklılıklar davranışsal, duygusal, motor ve bilişsel alanlardaki gelişim ve işlevsel yetenekleri olumsuz yönde etkileyebilir (1).

Çocuklar arasında, klinik deneyime dayanan duyuşal işleme bozukluklarının yaygınlık tahminleri, herhangi bir engel grubuna dahil olmayan normal gelişim gösteren çocuklar için %5 ile %10 arasında değişmektedir(2). Okul öncesi dönem çocuklarında duyuşal profilini ortaya koyan ilk çalışma, Amerika Birleşik Devletleri'nde, Duyu Profili Anketi kullanılarak, anaokulu çağı çocukları için yapılmış ve bu çalışmada çocukların %5.3'ünün duyuşal işleme bozuklukları kriterlerini karşıladığı ileri sürülmüştür. Engelli çocuklar için tahmini duyuşal işleme bozukluğu oranları, güvenilir araştırma sonuçlarından elde edilmiştir ve %40-88 oranında olduğu bildirilmiştir (3). Bununla birlikte, tanı almamış (örneğin, tipik olarak gelişen) bir popülasyondaki duyuşal işleme bozukluklarının oranı hakkında ileriye dönük yayınlanmış bir veri bulunmamaktadır (1). Tanısı olmayan bir popülasyonda doğru yaygınlık tahminlerinin alınması, bir topluluk içindeki belirli hastalıkların halk sağlığı etkilerini değerlendirmek ve etkilenen bireyler için bakım maliyetlerini yansıtmak için çok önemlidir.

Duyuşal işleme bozuklukları ile ilgili fonksiyonel problemler literatürde ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Parham ve Mailloux (2001), duyuşal işleme bozukluklarıyla ilişkili beş fonksiyonel bozukluğu ana hatlarıyla belirtir: sosyal becerilerin azalması ve oyun aktivitelerine katılım; adaptif yanıtların azalmış sıklığı, süresi veya karmaşıklığı; zayıflamış özgüven ve/veya özsaygı; yetersiz adaptif veya günlük yaşam becerileri; ve ince, kaba ve duyu-motor beceri gelişiminde zorluklar (4).

Akranlarla başarılı bir şekilde oynama yeteneğinin olmaması, bilişsel ve sosyal becerilerin ortaya çıktığı ve geliştiği duyu ve motor oyuna tam katılım sağlanamaması ile ilişkili olduğu ileri sürülmektedir. Okul ortamı, çocukların sık sık ciddi sıkıntılar yaşamasına neden olan fiziksel ve sosyal uyaranları içermektedir. Ebeveynler, çocuklar okula başlamadan önce sorunlarla mücadele edebilirken, çocuğun okul ortamına dahil olması ile birlikte duyuşal işleme bozukluklarından kaynaklanan sorunlar daha belirgin hale gelebilir (1). Duyusal sorunlar erişkinlikle ilgili sosyal ve duyuşal zorluklarla devam edebilir (5). Birkaç farklı çalışmada duyuşal işleme bozuklukları ve diğer düzenleyici bozukluklar (örneğin, duyuşal düzensizlik, dikkat eksikliği düzensizlikleri, davranış düzensizliği) arasındaki ilişkiler ileri sürülmüştür (6-9).

Duyusal İşlem Bozukluğu alanının önde gelen uzmanlarından biri olan Dr. Lucy Miller, her türlü gelişimsel ve/veya davranışsal bozuklukta olduğu gibi, duyuşal işleme bozuklarının nedenlerinin hem genetik hem de çevresel faktörlerin sonucu olabileceğini bildirmiş ve her birinin rolünü tanımlamak yalnızca daha fazla araştırma ile mümkün olacağını belirtmiştir (10).

Bebek doğar doğmaz, ebeveynler, sarılma aracılığı ile dokunma, kucaklama ve bebekleriyle oyun oynama yoluyla, bağ kurmaya başlarlar. Hareket dünyası başladığı bu dönemde çocuklarının ilk eğitimcisi ebeveynleridir. Çocuğun gelişimi için, gündelik rutinler ve aile etkinlikleri sırasında, çocuğa duyuşal deneyimlerin sağlanması çocuğun gelişimi için destekleyicidir. Yapılan araştırmalar ışığında, çocuk yetiştirmede, ebeveynlerin tutum ve davranışlarının, çocukların davranışları üzerinde kalıcı bir etki yarattığı ortaya konulmuştur (11).

Ebeveynlerin çocuk yetiştirme tutumları birçok sosyal ve çevresel etkenden daha önemlidir ve bu tutumlar çocuğun duyuşal, sosyal ve bilişsel gelişimini etkilemektedir (12). Bireyin bilişsel ve duyuşal gelişiminde, biyolojik büyüme ve olgunlaşmanın yanı sıra toplumdaki normlar, kültürel değerler ve davranışlara ilişkin beklentiler rol oynar (13). Ebeveyn tutumunun çocuk gelişiminde davranış, mental sağlık ve benlik saygısı, akademik beceriler üzerinde büyük bir etkisi vardır (14).

Ebeveynin desteği, çocuklarda öz saygı ve başarı duygusunu geliştirmeyi amaçlayan sürekli bir süreçtir ve erken çocukluk döneminden itibaren çocukların cesaretlendirme ve başarı yoluyla yerlerini bulmak için yardıma ihtiyaçları vardır. Desteğin eksikliği, yanlış davranışların en temel nedeni olarak kabul edilebilir ve yaramazlık yapan bir çocuğun cesareti kırılmış bir çocuk olduğuna dikkat çekilir (14). Örneğin; izin verici ebeveynlik tutumu sergileyen ebeveynler genellikle çocuklarını cesaretlendirdiklerine inanmalarına rağmen gerçekte çocukların cesaretini kırmaktadırlar (15).

Yapılan çalışmalarda çocukları etkileyen ilk ve en önemli çevrenin aile olduğu vurgulanmaktadır (11, 16). Literatürü incelediğimizde ebeveyn tutumlarının çocukların davranışlarına etkisini inceleyen çalışmalar görülmektedir (11, 16). Ebeveynlerin kendi duygusal duyarlılık düzeylerinin çocuklarına karşı tutumlarını nasıl etkilediğini ve preterm bebeklerde ebeveyn tutumunun duygusal eşik ve davranışlar üzerine etkisini inceleyen çalışmalar dışında bu tutumların, çocukların duygusal işleme becerisi üzerine etkisini inceleyen bir çalışmanın literatürde olmamasından dolayı bu çalışmada okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin tutumları ile bu çocukların duygusal işleme becerileri arasında ilişki olup olmadığını incelemek amaçlanmıştır. Araştırmamızın hipotezleri şunlardır(H0):

- H0: Okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin tutumları ile bu çocukların duygusal işleme becerileri arasında ilişki yoktur.

2.GENEL BİLGİLER

2.1. Gelişim

Gelişim, döllenme ile başlayıp fiziksel, bilişsel, duygusal, dil ve sosyal açıdan bazı koşulların sağlandığı ve en son aşamaya ulaşıncaya kadar devam eden dinamik bir değişim sürecidir. Bununla birlikte, sürece bağlı olarak biyolojik ve çevresel faktörlere, yapıya ya da düşünceye bağlı olarak kişinin davranışlarındaki değişim ve sürekliliği içermektedir (17, 18).

Gelişim, pek çok yapı ve işlevi bir arada barındıran sadece sayısal ölçümler aracılığıyla ifade edilemeyen karmaşık olgudur. Bu nedenle gelişimi kapsayan bütün evreler sonrasında gelen diğer evreyi doğrudan etkiler (19). Gelişim bir bütündür ve gelişim alanları birbiriyle ilişkili içindedir (20).

Gelişim çok boyutludur ve gelişim; fiziksel, bilişsel, sosyal ve duygusal olmak üzere dört ana boyuttan oluşan bir süreçtir. Her boyut farklı alanları etkiliyor olsa da aslında bahsedilen bütün boyutlar arasında sürekli devam eden bir ilişki vardır. Örneğin, bilişsel gelişimin fiziksel ve sosyal-duygusal gelişim gelişimden etkilendiği şekilde sosyal-duygusal gelişim de bilişsel ve fiziksel gelişim süreçlerinden etkilenmektedir (21).

Birey, gelişimsel süreçte davranış, düşünce ya da fiziksel gelişimle ilgili içinde bulunduğu çevreye ait davranış ve becerileri hayatına katmaktadır. Bu süreç boyunca birey ve çevre devamlı etkileşim halindedir. Bireyin bu etkileşim sürecinin ardından ortaya çıkan değişime uyum sağlayabilmek adına durumla başa çıkabilmesi için bazı davranışları kazanması şarttır (20). Havinghurst, bireyden gerçekleştirmesi beklenen bu gelişimsel görevleri; bireyin yaşamında belli bir dönemde ortaya çıkan, başarıyla sonuçlandığında sonraki görevlerde başarı ve mutluluk hissi, başarısız sonuçlandığında ise bireye mutsuzluk hissi yaşamasına, toplum tarafından hoş görülmemesine ve ileriki görevlerde zorlanmasına yol açan görevler olarak tanımlamaktadır (20, 21).

Bununla birlikte gelişimsel süreçte bireysel farklılıklar da mevcuttur. Birbirine benzer kalıtsal özelliklere sahip olsalar da kardeşlerin gelişimsel farklılıklar göstermesi olağandır. Çünkü bireylerin karşılaştığı uyaranla etkileşimi ve bunu anlamlandırma şekilleri farklıdır. Bireyler birbirinden farklı birer biyolojik varlıktır. Aynı çevresel koşullarda dahi bireylerin içinde buldukları koşullara verecekleri tepkiler birbirinden farklı olacaktır (22). Fakat bireyin normal koşullar altında belirli yaşlarda kazanması beklenen bazı beceriler vardır ve normal gelişim gösteren her çocuğun bulunduğu yaş içerisinde belli başlı becerileri kazanması beklenir. Bu dönemler kritik dönem olarak adlandırılmaktadır ve bireyler bu dönemlerde bazı öğrendiği deneyimler ile önceki döneme göre daha hazır ve uygun bir şekilde karşılaşmaktadırlar (23). Sonuç olarak, gelişim olgunlaşma ve öğrenmenin etkileşimi sonucunda oluşur (24).

2.1.1. Okul Öncesi Dönemde Gelişim

Sıfır altı yaş aralığı, bireylerin temel bilgi ve becerileri kazanıp gelişimin temellerinin atıldığı dönem olması nedeniyle çok önemlidir (25). Bununla birlikte, beynin gelişiminin büyük bölümünün de bu süreç içerisinde tamamlandığı göz önüne alındığında; erken çocukluk döneminde çocuğa sunulacak doğru uyaranlar ve gelişimine yönelik destek programlar beyin gelişimde önemli rol oynamaktadır (26). Bu yüzden ebeveyn, eğitimci ve çocukla çalışan profesyonellerin çocuğun gelişimsel dönemleri ve bu dönemlerdeki ihtiyaçları hakkında bilgi sahibi olması büyük önem taşımaktadır.

Üç- altı yaş aralığı, çocukların gelişimsel olarak çok hızlı değiştiği bir dönemdir. Doğuştan kazanılan biyolojik ve çevre etkileşimi sonucunda ortaya çıkan etmenler gelişim sürecinde fazlasıyla etkilidir (27). Bu etmenlerin, gelişim üzerindeki karşılıklı etkisinden dolayı etki düzeyleri belirlenememektedir. Fakat çocukların gelişimlerinde çevresel etmenler sayesinde değişikliklere gidilebileceği düşünülmektedir (28). Çevresel etmenlerin büyük kısmının aile odaklı olduğu düşünüldüğünde özellikle 3- 6 yaş dönem çocuklarının gelişiminde ailenin etkisi oldukça fazladır. Çocukların gelişimsel açıdan fazlasıyla açık olduğu bu dönemde, çevresel uyaranlar çocukların

gelişimleri üzerinde olumlu ve olumsuz etkiler oluşturmaktadır. Temel fiziksel ve duygusal ihtiyaçları ailesi tarafından karşılanan, gelişimsel olarak uygun uyaranlar sağlanan çocukların gelişimleri de olumlu yönde etkilenecektir. Çocuklar uygun koşullar sağlandığında gelişimsel potansiyellerine erişebileceklerdir. Ancak çocuğun ailesi ile olumsuz bir etkileşim içinde olması, duygusal ve fiziksel olarak ihmali gibi durumlar çocuğun gelişimini olumsuz yönde etkilemektedir (28, 29).

Bireysel farklılıklar görülse de 3- 6 yaş dönem için genel kazanımlar mevcuttur. Genel gelişimsel kazanımlar kilometre taşları olarak adlandırılmıştır (3). Gelişimsel alanlardaki olgunlaşma kilometre taşları veya davranışsal belirleyiciler olarak nitelendirilmektedir. Gelişimsel alanlar ise; motor, sosyal ve duygusal, bilişsel ve öz bakım becerileri şeklinde ayrılmıştır (22).

- Motor Gelişim

Çocukların 2-6 yaş arasındaki oyunları gözlemlendiğinde sonu gelmeyen bir fiziksel aktivitenin içerisinde oldukları görülmektedir. Bunun nedeni bu yaş grubundaki çocukların alt ekstremitelerini daha koordineli ve kontrollü olarak kullanabilmeleridir. Alt ekstremitelerini daha aktif kullanabilmesi ile çocuk üst ekstremitelerini ve gövdesini öncekilerden daha farklı hareketler denemek amacıyla kullanmaya başlamaktadır. Bunlarla birlikte top sektirme, top atıp tutma ve elleriyle tutunarak sallanma gibi hareketleri daha doğru bir şekilde yapmaya başlamaktadır. Çocuğun bu sayede kendine güveni artar ve oturarak gerçekleştirilen hareketlerden ayakta ve yüksekte olduğu hareketlere geçmeye başlamaktadır. Bu dönemde içerisinde bulunan çocuktan yapması beklenen manipülatif beceriler, tekmelemek, fırlatmak, yakalamak vb.; lokomotor beceriler, sekmek koşmak, hoplamak, yürümek, sıçramak vb.; denge becerileri, yuvarlanmak, takla atmak, denge aleti üzerinde yürümek ve buna benzer becerilerdir (17, 22, 30). Bu dönem içerisinde, ince motor becerilerde hızla gelişmektedirler. Karalamaların yerini yavaş yavaş daireler, harfler ve diğer şekiller almaya başlamaktadır (30).

- Bilişsel Gelişim

Üç- altı yaş aralığında çocukların sembolik oyun (mış gibi yapma) becerileri gelişmektedir. Bu tarz oyunların temsili aktiviteler olduğunu fark etmedir. Simgesel ve gerçek dünya ilişkisini kavrayabilmekle beraber canlı ve cansız varlıkları ayırt edebilmektedirler. Nesnelere, işlev, tür ve davranış gibi özellikleri açısından gruplandırabilirler ve gruplar hakkındaki temel özellikler hakkında bilgi sahibidirler. Olaylar arasında neden sonuç ilişkisi açısından akıl yürütebilirler. Bu dönem çocukları büyü, peri ve hayalet gibi olgulara inanabilmektedir. Üç-altı yaş döneminin sonlarında bu inançların yerine mantıklı açıklamalar geliştirebilmektedir (27).

- Dil Gelişimi

Üç- altı yaş aralığındaki çocukların kelimeleri söyleyiş şekli düzelmekte ve ses bilgisel farkındalığı artmaktadır. Bilmediği kelimeler yerine uydurma kelimeler kullanabilmektedir. Kelimelerin somut gerçek (somut) anlamlarını anlayabilmekte olmasına rağmen kelimenin, gerçek anlamı dışında, başka bir kelime yerine kullanılmasını anlayamayabilir. Dilbilgisi kurallarına daha uygun bir şekilde konuşmaktadır. Dil bilgisel kuralların karmaşık olanlarını kullanmaya ve anlamaya başlamaktadır. Sıralı anlatımları zaman uygun bir şekilde oluşturabilmektedir (27).

- Sosyal Duygusal Gelişim

Üç yaş dolaylarındaki çocuklarda grup aktivitelerine katılımındaki sıklık ve süre artış göstermektedir. Fakat grup aktivitelerinde paylaşım ile ilgili sorunlar yaşamaktadırlar. İstekleri hemen gerçekleşmediğinde bu duruma tahammül edememektedirler. Çocuklar 3 yaşın sonlarına doğru arkadaş edinmeyi önemsemektedirler. Dört yaşa ulaşan çocuk yetişkinlerden daha çok akranlarıyla ilgilenmeye başlamakta ve grup aktiviteleri az kişiden oluşmasına rağmen paylaşım başlamaktadır. Empati yetenekleri gelişmeye başlar. Beş-altı yaş aralığında çocuklar grup aktivitelerini daha fazla kişi ile gerçekleştirebilirler ama genellikle üç kişilik aktiviteler tercih ederler. Bu yaş itibarıyla, amaç ve çıkarlarına uygun ilişkiler ve dostluk kurma gibi davranışlarla beraber kavga ve rekabet etme gibi davranışlar da görülebilmektedir. Altı yaşına gelen bir çocuk; diğer bireylerin haklarının farkına varmaya başlar böylece saygı duyma kavramı gelişir ve insanların duygularını anlama ve paylaşma konusunda daha başarılıdır (31).

Duygu düzenleme becerileri 2 yaş civarında gelişmeye başlar ve yaşam boyu gelişerek devam eder. Okul öncesi döneme geldiğinde çocuk duygularını kontrolünü sağlamaya ve yönetmeye başlar (32).

Üç- altı yaş aralığında gelişen suçluluk, utanç, mahcubiyet, empati ve gurur duyma gibi öz bilinçli duygular, doğuştan ve çevrenin etkisi aracılığıyla gelişen benlik algısı ve yetişkinlerin talimatları ile bağlantılıdır. Çocukların dil becerilerinde gelişim oldukça duygularını düzenleme ve ifade etme becerileri de gelişim göstermektedir. Bu dönem içerisinde duyguların neden ve sonuçlarını anlama ve davranışsal sembollerin doğruluğu artmakta ve giderek karmaşık bir hal almaktadır (27).

Yaşamın ilk yıllarında beyin gelişiminin büyük bir kısmı gerçekleşmektedir. Bu süre içerisinde yaşanan tüm olumlu veya olumsuz deneyimlerin sonuçları kalıcı ve daha büyük boyutlarda olmaktadır (33). Bu yüzden gelişimde ilk altı yaş fazlasıyla önemlidir. Bu dönem içerisinde desteklenen bireylerin, gelişimsel olarak performansları artmaktadır. Gelişimsel performanslarının artması ise ileriki yaşlarda yaşam kalitelerini olumlu yönden etkilemektedir (34).

- Öz Bakım Becerileri Gelişimi

Üç yaş itibarıyla çocuktan yetişkin desteğinin kademeli olarak azaltılıp kendine bakımı için gerekli becerilerin kullanımı beklenmektedir (31). Bu yaşta çocuklar tuvalet gereksinimlerini kendileri karşılayabilir (17). Dört-beş yaş aralığında ise düğme ilikleme-çözme, el-yüz yıkama, yetişkin yardımı olmaksızın giyinme ve dış fırçalama gözlenebilir (35). Beş yaşından sonra çocuk, banyo yapmak için bir yetişkinin rehberliğine ihtiyaç duyabilir. Bu sırada günlük aktivitelerde sorumluluk alma ve başarılı bir şekilde gerçekleştirme, tehlike yaratacak aktivitelerden kaçınma becerilerinin de geliştiği gözlemlenmektedir (36).

Gelişimsel alanlarda bahsedilen becerilerin tüm çocuklar için farklı şekilde gelişim göstereceği ve kazanılacağı göz ardı edilmemelidir. Ailelerin beyin gelişimin çok hızlı gerçekleştiği bu süreçte çocuklarını en iyi şekilde tanımaları ve her birinin kendine özel bir hızda gelişim gösterdiklerini unutmamaları gerekmektedir (37).

2.1.2. Okul Öncesi Döneminde Gelişimi Etkileyen Faktörler

Gelişim kuramcıları gelişimsel alanları etkileyen iki önemli etkenden söz etmektedir: doğuştan kazanılan biyolojik faktörler ve doğumdan itibaren karşılaşılmaya başlanan çevresel faktörler (27). Çocuğun biyolojik açıdan farklılıkları, çevresel değişkenlerden etkilenmesinde farklılara neden olabilir (34). Kısacası çocuğun çevresel faktörlerden etkilenim düzeyini biyolojik özellikleri belirler ve çevresel etkenlerde bireyde biyolojik farklılıklar yaratabilmektedir (33).

Biyolojik ve çevresel faktörlerin etki düzeylerinin belirlenmesi tam olarak gerçekleştirilemese de, gelişimin çevresel faktörlerin doğru manipülasyonu aracılığı ile geliştirilebileceği düşünülmektedir (28). Beyin hücreleri ve sinapslarının aktif kalmasını çevresel uyaranlar sağlamaktadır. Uyaran eksikliği yaşayan beyin hücreleri ise yok olmaktadır. Beyin yapısal ve işlevsel olarak biyolojik bir özellik olmasına rağmen bazı işlevlerin ortaya çıkabilmesi için çevresel uyaranların etkisi büyüktür (33)

- **Biyolojik Faktörler**

Bireysel farklılıklara neden olan kişiye özgü kalıtsal faktörler, davranış kazanımı ve gelişim üzerinde etkili biyolojik faktörlerdir (22, 34). Ebeveynler aracılığıyla bir araya gelen hücrelerin döllenmesi aracılığıyla bireyin genetik yapısı oluşmaktadır. Bu süreçte oluşabilecek herhangi bir kromozom hasarı bireyin gelişimini etkileyebilecek önemli bir etkidir (34).

Çocuğun gelişimini etkileyebilen biyolojik faktörler; ebeveynlerin zeka düzeyi, cinsiyet vb. gibi özelliklerdir. Bununla birlikte kalıtsal olarak çocuğa aktarılan ten rengi, boy uzunluğu, göz ve saç rengi gibi fiziksel özellikler de biyolojik faktörlerdir (33).

- **Çevresel Faktörler**

Döllenme itibari ile bireyin çevresel etkileşimi başlamakta ve doğum öncesi, anı ve sonrasında da çocuğun gelişiminde etki devam etmektedir (34).

Çocuğun duyuları ile algılayabildiği, çevresinde ortaya çıkan deneyimler çevresel faktörlerdir (33). Ses, ışık, ısı (22) ve beslenme (33) gibi fiziksel ve kültür, aile yapısı, ırk (28), ebeveyn tutumu ve ihtiyaçların yeterli düzeyde karşılanması (34),

sosyoekonomik düzey (33) gibi sosyal değişkenler bireyin gelişimi üzerinde etki göstermektedir.

Çevrenin fetüs, infant ve çocuk gelişimini etkileyen dört bileşeni bulunmaktadır. Bunlar fiziksel, kimyasal, duyuşsal ve sosyal / duyuşsal ortamlardır. Dört ortamın her birinden gelen olay ve uyarılar, gelişimsel süreçlerin gidişatını ve sonuçlarını değiştirebilir. Fetüsün, infantın ve çocuğun ortamlarının hem olumlu hem de olumsuz etkileri olabilir (22).

Fiziksel çevre, pozisyonu, hareketi, motor gelişimi ve hareket kabiliyetini etkileyen mekanı ve özelliklerini içerir (38, 39).

Kimyasal çevre beslenme, beslenme faktörleri ve toksik maruziyetleri içerir. Kimyasal ortamdan (beslenme ve toksinler) faktörler sadece fetus veya bebek üzerinde doğrudan etkiler yaratmaz, aynı zamanda gen ekspresyonunu değiştiren epigenetik etkileri de oluşturur (38, 39).

Duyuşsal çevre işitsel, taktil, hareket, koku ve görsel uyarılarla karşılaşmayı ve bu uyarıları deneyimlemeyi içerir. Bunlar nöro-duyuşsal gelişim için kritik olan süreçlerdir. Duyuşsal ortam aynı zamanda nöro-duyuşsal gelişim, hafıza, öğrenme ve uzun süreli beyin sinapları için gerekli olan uyku ve uyku döngülerinin korunmasını ve bireyin hayatı boyunca sürekli öğrenme ve gelişim için beyin plastisitesinin korunmasını içerir (38, 40).

Duyuşsal uyarılardan zengin bir çevre, duyuşsal tecrübelerin davranış ve beyin üzerindeki etkileri gösterebilmek için fazlaca kullanılmaktadır. Zenginleştirilmiş çevre kavramı ilk olarak "uyaran kombinasyonu" olarak Rosenzweig tarafından tanımlanmıştır (41). Zenginleştirilmiş çevre sosyal, bilişsel, duyuşsal ve fiziksel aktiviteler açısından zenginleştirilmiş ortamları kapsamaktadır (42).

Sosyal-duyuşsal çevre, limbik sistemde (duyuşsal gelişim) ve sosyal öğrenme merkezlerinde hafıza devreleri oluşturan duyuşsal uyarılara sosyal ve duyuşsal özellikler ekler. Kortikal değişikliklere ek olarak dokunma, koku, işitme ve görme ile ilişkili bu sosyal-duyuşsal uyarıların sosyal ve duyuşsal öğrenme ve bellek

alanlarında doğrudan etkileri vardır. Tüm duyuşal uyarılar sosyal ve duyuşal bağlantılar ve özellikler taşıır. Birçok çevresel uyarın, beyin gelişimi ve işlevinde yaşamn boyu değışikliklere neden olabilir (38).

Öğrenme, çevresel etkenlerin davranışları etkilediğı süreç olarak adlandırılmaktadır (22). Çevrenin gelişimsel alanlardaki olumlu etkisi, çevresel uyarınların zenginleştirilmesi ile sağlanabilmektedir. Üç-altı yaş aralığında gelişim büyük bir hızla gerçekleştiğı için bu dönemde yaşanabilecek çevresel uyarın yoksunluğu, ileriki yaşlarda olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir (34).

Çocuğun gelişimi açısından risk teşkil eden çevresel etmenler; karşılıklı olmayan anne-çocuk etkileşimi, annenin psikolojik durumu, annenin eğitim düzeyi, ailenin toplum içerisindeki statüsü, geniş aile ortamı, ebeveyn kaybı veya bölünmüş aile olma şeklinde belirtilebilir (28).

Çocuğun içerisinde bulunduğu çevresel faktörler ve deneyimleri, psikomotor gelişimin yönünü ve hızını belirleme açısından çok önemlidir (43).

Çocuğun herhangi bir gelişim döneminde edindiğı bilişsel, fiziksel ya da sosyal-duyuşal beceriler hem çevresel hem de biyolojik faktörlerden oluşmaktadır (44). Yapılan çalışmalarda çocukları etkileyen ilk ve en önemli çevrenin aile olduğu vurgulanmaktadır (11, 16). Aile, çocuğun gelişimsel açıdan etkilenmesine neden olan önemli bir çevresel faktör olduğu için ailenin tutumları çocuğu gelişimsel açıdan olumlu ya da olumsuz yönden etkileyebilmektedir (29). Birey, kalıtımsal açıdan hazır ise zenginleştirilmiş çevresel uyarınlarla gerekli deneyimleri kazanması sağlandığında gelişimsel açıdan potansiyeline ulaşabilecektir (22).

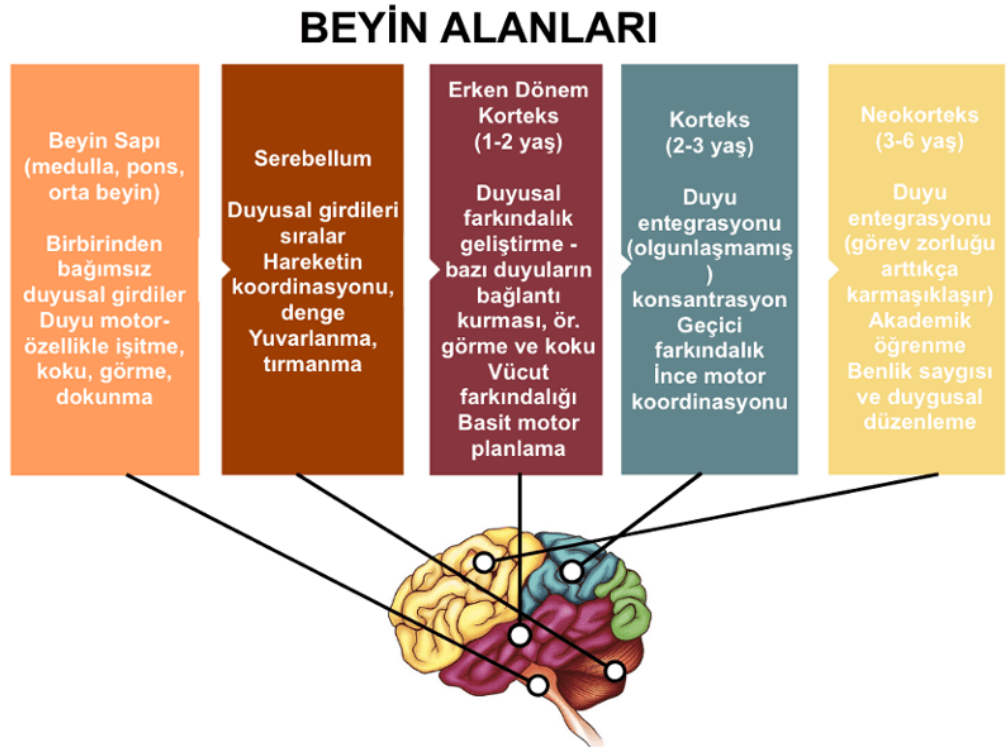
2.2. Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Duyusal Gelişim ve İşleme

Duyusal gelişim, hem morfolojik hem de nörolojik bileşenleri içeren karmaşık bir süreçtir (45). Duyu reseptörlerinin temel fiziksel yapısı hamileliğin erken döneminde gelişir; Bununla birlikte, çoğunlukla duyuşların gelişimi, uterustaki uyarınlara yanıt olarak 16-20. gebelik haftasında ortaya çıkmaktadır. Duyu sistemleri daha sonra yaşamın ilk yılında hızla olgunlaşır ve zaman, deneyim ve beynin gelişimi

ile olgunlaşmaya devam eder (38, 45) (Şekil 2.1.). Çevresel deneyimler ve fiziksel, kimyasal, duyuşsal ve sosyal-duyuşsal ortamlar yoluyla duyuşsal sistemlerin uyarılması bebek beyninin gelişimini şekillendirmede anahtar bir rol oynar (38).

Erken çocukluk dönemindeki deneyimler, bir çocuğun sosyal, duyuşsal ve akademik olarak daha ileriki yaşlarında yaşamda ne kadar başarılı performans göstereceği ile ilgilidir (46) ve beyin, ilk üç yıl boyunca uyarılara daha duyarlıdır (47, 48). Ayrıca, erken çocukluk dönemindeki deneyimleri, beyin yapısını belirleyen genetik yapı etkiler (49). Erken çocukluk dönemindeki deneyimleri, karmaşık zihinsel işlevlerden sorumlu üst düzey bölümlerin kusursuz ve yüksek kaliteli bilgilerin girilmesine bağlı olduğu alt düzey sinir devrelerinin gelişimini de şekillendirir (46, 49) (Şekil 2.1.).

Erken yaşam deneyimlerinin ve dış uyarıların beyin ve duyuşsal sistem olgunlaşması üzerindeki büyük etkisi, duyuşsal uyarımın bebek büyümesini ve gelişimini optimize etmedeki rolünün önemini vurgulamaktadır.

Şekil 2. 1. Duyu sistemleri zaman, deneyim ve beyin olgunlaşması ile gelişir ve daha yüksek seviye gelişim daha düşük seviye gelişime bağlıdır (38, 45, 46, 49).

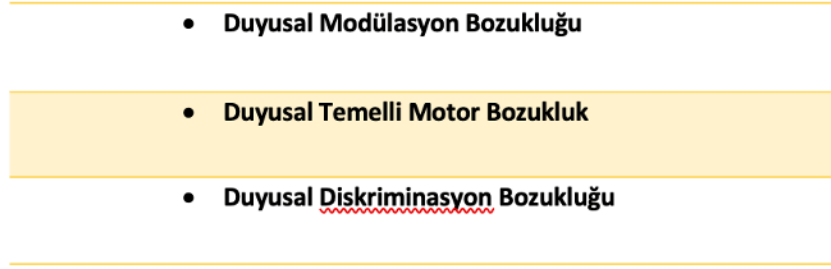
Duyusal işleme, genellikle duyuusal bilgilerin, reseptör organların ve periferik ve merkezi sinir sistemlerinin işlevleri dahil olmak üzere sinir sistemleri tarafından işlenmesini ifade eden geniş bir terimdir. Dunn'a göre, duyuusal işleme karmaşık bir çabadır. Çevreden ve bedenin kendisinden gelen duyuusal girdiler beyne bilgi sağlar (50). Beyin, deneyimleri anlamak ve uygun yanıtları düzenlemek için bu bilgileri organize eder, bütünleştirir, sentezler ve kullanır. Bilgilerin işlenmesi, bireylerin alınan belirli duyuusal girdilere otomatik, verimli ve konforlu bir şekilde yanıt vermesine olanak tanır (51, 52). Nörobijolojik süreç, kayıt, modülasyon, diskriminasyon, entegrasyon ve praxis olmak üzere beş aşamadan oluşur (53) ve dikkat, görsel algı, hafıza ve planlanmış eylem gibi bilişsel süreçlerin merkezinde yer alır (54).

Ayres, motor tepkiler, duyuusal girdi ve normal duyu-motor gelişim arasındaki ilişkiye özellikle dikkat çekmektedir. Duyu bütünleme, uyarlanabilir bir yanıt vermek için duyuusal bilgileri düzenleme yeteneği olarak tanımlamıştır (2). Son zamanlarda, bazı yazarlar duyu bütünleme becerisinin çok kesitli entegrasyon olarak adlandırılması gerektiğini öne sürmüşlerdir (55). Duyusal işleme ile ilişkili davranışlar mutlaka semptom veya anormallik değildir; bunlar farklılıklar ve genellikle gelişmiş algı gibi yeteneklerdir (56). Bu nedenle, bazı araştırmacılar duyuusal özellikleri kullanmayı tercih etmektedirler (57).

Ayres özellikle duyu-motor gelişimdeki farklı işlev bozukluklarının tanımlanmasına ve bunların öğrenme üzerindeki etkilerine ve motor beceriksizlik veya bilinmeyen kökenleri olan öğrenme güçlüğü olan çocuklarda gözlenen uyarlanabilir davranışların tanımlanmasına odaklanmıştır (58-60).

2.2.1. Duyusal İşleme Bozuklukları Sonucunda Görülen Sorunlar

Literatürde duyuusal işlemedeki farklılıkları karakterize etmek için farklı sınıflandırmalar var olduğu görülmektedir (55). Bununla birlikte, en yaygın olarak kullanılan ve kabul edilen taksonomi, Miller ve ark. tarafından önerilen, üç ana modeldir (61, 62) (Şekil 2.2.1.).

Şekil 2. 2. Duyusal işleme bozukluklarının sınıflandırılması.

Duyu modülasyon bozukluğu, dereceli ve uyarlanabilir davranış yoluyla duyu uyarılara bir tepkinin derecesini, şiddetini ve doğasını ayarlama ve düzenlemede zorluğunu ifade etmez. Duyu modülasyon bozukluğu olan bireyler dikkati sürdürebilir, hisleri filtreleyebilir ve uygun uyanıklık düzeyinde kalabilirler. Modülasyon bozukluğu üç karakteristik örüntü sunar:

1. Duyusal duyarlılık veya duyu kaçınma olarak da bilinen “*duyu aşırı duyarlılık*”, uyanıklık, dikkat, sosyal etkileşim ve aktivite düzeyini ve öz bakımı etkileyen tipik günlük yaşam deneyimlerine yoğun ve olumsuz yanıtlar ile karakterizedir. Semptomlar kaçınma, kaygı ve aşırı duyarlılığı, örneğin dokunsal savunmasızlığı veya yerçekimi güvensizliğini içerir (63-65).
2. “*Düşük kayıt*” olarak da adlandırılan “duyu azalmış cevap”, uyanıklık, dikkat, duruş ve hareket, motor koordinasyon ve sosyal etkileşimi etkileyen günlük duyu olaylara gecikmeli veya azaltılmış yanıtlarla karakterizedir. Duyu yetersizliği genellikle postüral bozukluk ile birlikte ortaya çıkar (66).
3. “*Duyusal arayış*”, gelişmiş duyu deneyimleri için doyumsuz bir dürtü ile karakterizedir (67). Duyu arayışı halinde olan çocuklar farklı ortamlarda yoğun duyu girdiler ister, güçlü duyu tercihlerde bulunurlar, sosyal olarak uygunsuz davranışlar sergiler ve tehlike konusunda farkındalıkları azdır ve görevleri tamamlamada zorluk çeker. Ayrıca azaltılmış inhibitör kontrolü ve davranışsal organizasyon bozuklukları sergilerler (65).

Duyu temelli motor bozukluklar, uygun olmayan vücut postürü veya istemli hareketleri olan ve duyuşal güçlüklerin bir sonucu olarak motor planlama, uygulama, sıralama, akıcılık ve hareket kontrolünde eksiklik gösteren kişilerde ortaya çıkar (68). Her ikisi de bozulmuş diskriminasyon ve duyuşal algıdan etkilenen iki alt tip vardır: *postüral disfonksiyon ve dispraksi*

- Postüral disfonksiyon, hareket sırasında veya çevrenin veya motor görevlerin taleplerine yanıt olarak dinlenme sırasında postür kontrolünü uygulamada bir zorluk olduğunu açıklar. Postüral kontrol, dinamik, statik hareket için gerekli olan baş, göz, gövde ve uzuvların hareketlerini koordine etmek için stabil bir temel sağlayan vestibüler, propriyoseptif ve görsel sistem arasındaki etkileşimleri içerir. Postüral kontrol zorlukları, daha önce bahsedilen sistemlerde işlev bozukluğu, hareket kontrolünde eksiklikler, düzeltme ve denge reaksiyonlarında azalma, sınırlı ağırlık transferi ve gövde rotasyon kapasitesi, vücut bölümlerinin fleksiyonu ve ekstansiyonu arasında zayıf denge ve bilateral motor koordinasyon güçlükleri olduğunda ortaya çıkar ve motor görevlerin etkisiz performansına yol açar (69).
- Dispraksi, yeni eylemleri planlama, sıralama ve yürütmek için bozulmuş yetenektir. Praksis üç süreci içeren bir kapasiteyi ifade eder: düşünce, motor planlama ve yürütme (70). Dispraksisi olan çocuklar vücutlarını uzayda hareket ettirmede zorluk çeker ve kaza geçirme olasılıkları daha yüksektir. Hareket fikri ile ilgili zorluklar yaşarlar, yeni becerileri öğrenmek için daha fazla zamana ve pratiğe ihtiyaç duyarlar ve karmaşık motor aktivitelerin yürütülmesinde olduğu gibi becerileri diğer motor görevlere genelleme yetenekleri azalmıştır (71).

Duyuşal diskriminasyon bozukluğu, duyuşal girdinin kalitesinin, özellikle zamansal ve uzamsal özelliklerin yorumlanmasını etkileyen duyuşal işleme paternlerini ifade eder. Diskriminasyon bozuklukları bir veya daha fazla sistemde (yani vestibüler, propriyoseptif ve beş temel duyu) ortaya çıkabilir (61). Diskriminasyon problemleri, girdiler arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları belirleme

yeteneğini etkiler. Bu bozukluğu olan çocuklar, öğrenme güçlüğü, azalmış özgüven ve zayıf vücut şemasının yanı sıra, motor planlama ve praksiye zorluklar gösterebilir (69).

2.2.2.Dunn'ın Duyusal İşleme Modeli

Winnie Dunn'ın, çeşitli nörolojik süreçlerin olası rollerini tanımlamak için kullandığı kavramsal modelinde, çocukların “araştırma, kayıt, kaçınma ve hassasiyet” becerilerine göre oluşturulmuş 4 duyusal işleme paterninden bahsedilmektedir (50). Dunn, nörolojik eşik bireyin uyarıyı fark etmesi ve uyarıya yanıt oluşturması için ihtiyacı olan duyusal uyarı düzeyi olarak ifade etmiştir. Nörolojik eşik, düşük eşik ve yüksek eşik arasındaki değişkenliği ifade ederken yanıt tipi veya öz düzenleme, duyusal girdinin davranışsal olarak yönetimini ifade etmektedir (72). Eşik değerlerinin çevre ve uyarıya göre sürekli değişimi ise modülasyon becerisi olarak tanımlanmaktadır (51). Bu modelde duyusal kayıt, öz düzenlemede pasif strateji davranışı ile yüksek eşik düzeyini ifade etmektedir. Duyusal kaçış paternindeki bireylerde ise öz düzenlemede aktif strateji davranışı kullanımı ile düşük eşik seviyesi mevcuttur. Duyusal hassasiyet paterni öz düzenlemede pasif strateji davranışı ile düşük eşik seviyesini ifade etmektedir. Son patern olan duyusal arayış ise, öz düzenlemede aktif davranış stratejisi kullanımı ile yüksek eşik seviyesini temsil etmektedir (50) (Şekil 2.3.).

Şekil 2.3. Dunn'a göre duyuşal işleme alanları (73).

2.3. Ebeveyn Çocuk ilişkisi

Aile ortamı, doğumdan itibaren çocuğun etkileşime ilk girdiği bireyleri içermesi ve kritik gelişim aşamalarının bu ortamda gerçekleşmesi nedeniyle çocuk gelişiminde önemli rol oynamaktadır (74). Altı yaş öncesi dönemde anne-babanın üstleneceği rolü çocuk açısından çok önemlidir. Bireyin sosyal ve psikolojik gelişimi ve kişiliğinin temellerinin atıldığı bu yaş grubundaki çocuklar için anne-baba ile kurulan ilişki büyük önem taşımaktadır (75, 76). Bu dönem içerisinde çocuğun en yakın ilişki kurduğu sosyal çevre ailesidir (77).

Ebeveyn-çocuk ilişkisi, ebeveyn ve çocuğun karşılıklı birbirini etkilediği ve karşılıklı ilişki içinde oldukları etkileşimi içeren bir süreçtir (78).

Çocukların psikolojik gelişimleri için aile içindeki ilişkilerin olumlu yönde olması ve ebeveyn tutumları önemlidir (79). Sosyal beceriler, çocuğun çevre ile karşılıklı etkileşim halinde olduğu ve ilk olarak yetişkinler aracılığıyla başlatılan önemli bir süreçtir. Çocuğun sosyal beceriler açısından yeterli olmasını sağlayacak, kişisel

anlamda tatmin edici davranışlarını destekleyecek ve olumsuz davranışlarını sınırlandıracak olan ailedir (80).

2.3.1 Ebeveyn Tutumları

Çocukların gelişiminde kritik role sahip ebeveynlerin, ebeveynlik yapılarından biri olan ebeveyn tutumları cevap verme ve talep etme becerisine göre tanımlanır (81-83).

Otoriter Tutum

Otoriter tutum çok sık görülen bir ebeveyn tutumudur. Bu tutumda ebeveynler çocuğun bireyselliğine önem vermemekte ve bu tutumun görüldüğü ailede çocuğun özgüven kaybı yaşaması kolaylaşmaktadır. Çünkü ebeveynlerin katı disiplin tavırlarından dolayı çocuk tek başına hareket edememektedir. Katı kurallara sahip bu ebeveynlerin çocukları sürekli denetim halinde tutulmaktadır ve ebeveynlerin oluşturduğu kurallara uyma zorunluluğu içindedirler (84).

Otoriter tutuma sahip ailelerde çocuğa katı kurallar içeren cezalar verilir bu cezalar fiziksel veya sözlü cezalar şeklinde olabilmektedir. Çocuk bu şekilde oluşturulmuş aşırı disiplin sebebiyle ortaya çıkan cezalardan kendini korumak için ebeveynlerinin yanında elinden geldiği kadar iyi davranmaktadır. Ebeveynler ortamda bulunmadığında çocuğun kendine özgü davranışlar geliştirmesi zor olmaktadır (85).

Otoriter ebeveynler söz konusu ise öncelikle üzerinde durulması gereken konu katı kurallar içeren cezalardır ve bu tarz cezaların varlığı beraberinde bir çok olumsuz sonuca neden olabilmektedir (86). Söz konusu olumsuz sonuçlar, çocukların zaman zaman duygu yönetiminde ve sosyal beceri gelişiminde zorluklar yaşamasına neden olmaktadır (87).

Demokratik Tutum

Demokratik tutumunda; aile içerisinde sağlıklı iletişim kurulmaktadır. Ayrıca çocuğa duygusal anlamda destek sağlanmakta böylece çocuğun kendini yönetebilme yeteneğini geliştirmesine destek olunmaktadır. Bunun yanında çocuğun belli başlı

standartlara disiplinin olduğu bir ortamda ulaşması beklenmektedir (87). Ebeveynler sorun odaklı olmasına rağmen mantıklı bir biçimde çocuğun aktivitelerine rehberlik etmektedirler (88). Demokratik bir ev ortamında yetişen çocukların, ebeveynler için büyük önem taşıyan değerlerini içselleştirerek uyum sağlayıp ve olumlu gelişim gösterdikleri (87), duygularını organize etmede ve duygusal-sosyal yeterliklerinde daha iyi gelişim gösterdikleri gözlemlenmiştir (89). Sıcak ve esnek bir ortam yaratan demokratik tutumun bir çocuğun bilişsel, ahlaki, duygusal ve sosyal gelişimini en çok destekleyen ebeveyn tutumu olduğu kabul edilmektedir (90).

İzin Verici Tutum

İzin verici tutumda çocuk kabul görmesine ve ilgi görmesine rağmen, çocuğa sınır çizilme veya çocuğun özdenetimi gibi konularda eksiklikler görülmektedir (88). Çocuğun istenilmeyen davranışları tutarsız ya da gevşek disiplin anlayışıyla genelde görmezden gelinmektedir (91). İzin verici tutumun görüldüğü ailelerde; çocukların talep veya davranışlarına karşı daima olumlu ve kabullenici bir yaklaşım görülmektedir. Cezadan mutlak bir şekilde kaçınmakta olmalarının yanı sıra çoğu zaman çocukların hoşgörüsü adı altında ihmal edikleri belirtilmektedir (87). Doğru seviyede hoşgörülü tutum içinde yetişen çocuk sorumluluk alabilen, kendi kararlarını kendi alabilen, güvenen, düşünen ve sorgulayabilen bir kişilik sahibi olmasına rağmen hoşgöründe ölçünün kaçırıldığı ailelerdeki çocuk sosyal ortama girdiğinde bocalamakta ve kabul görememektedir (92).

Aşırı Koruyucu Tutum

Aşırı koruyucu tutumda, çocuğa gereğinden fazla özen gösterilmesi ve sürekli kontrol altında tutulması sonucunda güvensiz, aşırı bağımlı, duygusal yıpranmışlıkları olan bir çocuk karşımıza çıkmaktadır (93). Çocukları kıyafetlerini giyme, yemeklerini yeme gibi becerileri bağımsız şekilde yapabildikleri halde çocuklarına bebekmiş gibi davranan bu tip anne-babalar devamlı sevgi ve ilgi göstererek çocuğun sınırlanmasına neden olmaktadır (93). Çocuğun fiziksel ve ruhsal gelişimi engellenmekte, özgüven ve özerk düşünce geliştirmesi de engellenmektedir. Özgüven gelişiminin engellenmesinden dolayı, çocuğun psiko-sosyal gelişimi de zarar görmektedir (94).

Ebeveynlerin aşırı koruyucu tavrı çocuğun okula uyumunu ve okul başarısını da etkilemektedir (95). Ayrıca, bu çocukların genellikle utangaç ve çekingen oldukları görülmektedir (96).

3. BİREYLER VE YÖNTEM

Okul öncesi dönem çocuklarında ebeveyn tutumu ile duyuşal işleme becerisi arasındaki ilişkisini incelenen çalışmaya 3-6 yaşları arasında normal gelişim gösteren 279 çocuğun ebeveynleri katıldı. Bu araştırma GO 19/153 kayıt numarası ile Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Etik Kurul Başkanlığı tarafından gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur. Etik kurul onayı, orjinallik raporu ve dijital makbuz sırasıyla eklerde yer almaktadır (EK 1, EK 6, EK 7).

Çalışmanın örneklem büyüklüğü belirlenirken Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Biyoistatistik bölümüne danışıldı. Güç analizine göre çalışmanın gücü %95 ve hata payı %5($\alpha=0,05$) ile yapılabilmesi için örneklem büyüklüğünün 194 birey olması gerektiği belirlendi. Çalışmada bireyler için dahil edilme ve çalışmadan çıkarılma kriterleri belirlendi. Bu çalışma Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü'ne ve NDN Mutluluk Institution'a gelen ve 3-6 yaş arasında normal gelişim gösteren çocuğı olan anne ve/veya baba ebeveynlerle gerçekleştirildi. Genel değerlendirmelerin yapılabilmesi için bireylere çalışmanın içeriğı, yapılacak değerlendirmeler ve amacı detaylı olarak anlatıldı. Çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden tüm katılımcılara, aydınlatılmış onam formları imzalatıldı (EK 2).

Çocuklar için çalışmaya dahil edilme kriterleri aşağıdaki gibidir;

- Normal gelişim gösteriyor olmak
- Herhangi bir tanı almamış olmak
- 3-6 yaş aralığında olmak

Çocuklar için çalışmaya dahil edilmeme kriterleri şunlardır:

- Bakım vereni tarafından onay verilmemiş olmak
- Prematüre doğmuş olmak
- Daha önceden duyuşal işleme tedavisi almış olmak

Ebeveynler için dahil edilme kriterleri;

- 3-6 yaş aralığında çocuk sahibi olmak
- Çocuğu ile beraber yaşıyor olmak
- Psikiyatrik tanıya sahip olmamak
- Kronik hastalık tanısına sahip olmamak

Ebeveynler için çalışmaya dahil edilmeme kriterleri;

- Herhangi bir engel grubunda tanısı olan çocuğa sahip olmak
- Değerlendirmeleri tamamlayamamak

3.1. Değerlendirme Ölçekleri

3.1.1. Demografik Bilgi formu

Değerlendirmede öncelikle bireylerin demografik bilgileri hazırlanan demografik bilgi formuyla sorgulandı. Bu kapsamda ebeveynlere ait cinsiyet, yaş, aile yapısı, eğitim ve ekonomik durum; çocuklara ait yaş, cinsiyet, boy, kilo ve sağlık problemi kayıt altına alındı (EK 3).

3.1.2. Duyu Profili

Çocukların duyuşal profillerine ilişkin veriler, Winnie Dunn tarafından geliştirilen Duyu Profiline Türkçe versiyonu ile değerlendirildi (97, 98). Duyu Profiline Türkçe geçerliliği Kayıhan ve ark. tarafından 2015 yılında yapılmıştır (97). Bu test, etkilenim derecesi ve engel durumu ayırt edilmeden 3-10 yaş arası tüm çocuklara uygulanabilmektedir. Çocuğun bakımvereni eşliğinde ergoterapist tarafından doldurulmaktadır. Bakıcı ya da ebeveyn profilde yer alan maddelerdeki davranışların ne sıklıkla meydana geldiğini belirtmektedir. Her bir madde 1-5 puan arasında puanlanmaktadır (Her zaman (normal davranış süresi zamanın % 0'ı) 1 puan; Sıklıkla (normal davranış süresi zamanın % 25'i) 2 puan; Ara sıra (normal davranış süresi zamanın % 50'si) 3 puan; Nadiren (normal davranış süresi zamanın % 75'i) 4 puan; Hiçbir zaman (normal davranış süresi zamanın % 100'ü) 5 puan). Duyu profili; çocuğun duyuşal görünümünü, emosyonel cevap oluşturma, duyuşal arama, düşük endurans, oral hassasiyet, zayıf algılama, dikkat dağınıklığı, aktivite düzeyi ile ince motor/algısal

farklılıklar, duyuusal hassasiyet açısından ortaya çıkarmaktadır. Duyusal işlem, modülasyon, davranışsal ve duygusal cevaplar olmak üzere 3 ana bölüm, 14 alt faktör olmak üzere toplam 125 sorudan oluşmaktadır. Her parametre muhtemel farklılık, kesin farklılık, tipik performans şeklinde tanımlanmaktadır (98) (EK 4).

3.1.3. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumu, Karabulut Demir ve Şendil (2008) tarafından geliştirilen Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ile değerlendirildi. Bu ölçek anne ve babaların, 2-6 yaş arası çocuklarına olan tutumlarını tespit etmeye yönelik 46 maddelik bir ölçektir. ETÖ, otoriter(11 madde), demokratik(17 madde), izin verici(9 madde) ve aşırı koruyucu(9 madde) tutumlar olmak üzere 4 alt boyut ve 46 maddeden oluşmaktadır (16). Bu ölçek ebeveynler tarafından dolduruldu. Ölçekteki her madde Likert skalasına göre 1-5 arasında puanlanır. Ölçekteki maddeler çocuğa karşı ebeveyn davranış biçimleri şeklindedir ve her bir davranışın karşısında, sıklık oranlarına göre değişiklik gösteren seçenekler bulunmaktadır (“Her zaman böyledir” 5 puan; “Çoğunlukla böyledir” 4 puan; “Bazen böyledir” 3 puan; “Nadiren böyledir” 2 puan ve “Hiçbir zaman böyle değildir” 1 puan) (99). Bu sayede anne-babaların, davranış biçimlerini ne sıklıkta yaptıklarını ifade etmeleri sağlanmıştır. Her boyuttan alınan puanlar kendi içinde hesaplanarak, her boyut için bir puan elde edilmektedir. Boyutlardan birinden yüksek puan almak o boyutun temsil ettiği ebeveyn tutum şeklini benimsemek anlamına gelmektedir (99) (EK 5).

3.2. İstatiksel Analiz

İstatistiksel analizler SPSS 24.0 yazılımı kullanılarak yapıldı. Elde edilen bulgular için ortalama ve standart sapma değerleri hesaplandı. Ebeveyn tutumu ve çocukların duyu profilleri arasındaki korelasyon katsayıları ve istatistiksel anlamlılıkları, kişi sayısı yeterli olsa da değişkenlerin dağılımı çok çarpık olduğu ve bazı değişkenler oldukça dar bir aralıkta değer aldığı için Spearman Korelasyon Testi kullanılarak hesaplandı. Ebeveyn tutumları arasında duyu profili alt boyutları bakımından fark olup olmadığı,

parametrik olmayan yöntemlerden Kruskal Wallis testi ile incelendi. Uygulanan testler arasındaki ilişki $p < 0.05$ yanılma olasılığında korelasyon analizi ile incelendi.

4. BULGULAR

4.1 Demografik Bilgiler

Okul öncesi dönem çocuklarında ebeveyn tutumu ile duygusal profilin ilişkisinin incelenmesi amacıyla yapılan çalışmamıza 3-6 yaş aralığında ve yaş ortalaması $4,68 \pm 1,10$ olan 279 çocuk ve onların ebeveynleri (19 baba; 260 anne) değerlendirildi. Çocuk ve ebeveynlere ait demografik bilgiler Tablo 4.1'de yer almaktadır.

Tablo 4.1: Çocuk ve ebeveynlere ait demografik bulgular.

	Tanımlayıcı	n	%
Çocuğun Cinsiyeti	Kız	142	50,9
	Erkek	137	49,1
Ebeveyn Eğitim Durumu	Okuma Yazma Bilmiyor	1	0,4
	İlkokul	10	3,6
	Ortaokul	16	5,7
	Lise	53	19,0
	Fakülte/Yüksekokul	199	71,4
Ebeveynin Cinsiyeti	Kadın	260	93,2
	Erkek	19	6,8
Ebeveyn Gelir Durumu	Asgari Ücretin Altı	9	3,2
	Asgari Ücret	22	7,9
	Asgari Ücret Üstü	248	88,9

4.2 Ebeveyn Tutumları ile İlgili Bulgular

Tablo 4.2.'de görüldüğü gibi çalışmaya katılan ebeveynlerin ETÖ'ye verdikleri yanıtlar doğrultusunda ölçeğin alt boyutları incelendiğinde %63,8'inin demokratik tutum gösterdiği, %33,3'ünün de otoriter tutum gösterdiği tespit edildi.

Tablo 4.2. Ebeveyn tutumları için frekans ve yüzde değerleri.

	n	%
Demokratik Tutum	178	63,8
Otoriter Tutum	93	33,3
Aşırı Koruyucu Tutum	4	1,4
İzin Verici Tutum	4	1,4

4.3 Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duyu Profili ile İlgili Bulgular

Okul öncesi dönem çocuklarının duyu profili incelendiğinde duysal işlem becerisinde en yüksek ortalama dokunma işlemi ($30,26 \pm 10,22$), en düşük ortalama çoklu duysal işlem ($11,61 \pm 4,22$); modülasyon becerisinde en yüksek ortalama hareket ve vücut pozisyonları ile ilgili düzenlemeler ($20,28 \pm 6,69$), en düşük ortalama duysal cevapları ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlemesi ($7,65 \pm 3,04$); davranışsal ve duysal cevaplar becerisinde en yüksek ortalama duysal ve sosyal cevaplar ($35,23 \pm 10,51$), en düşük ortalama tepki verme eşliğini tanımlayan maddeler ($5,61 \pm 2,28$) idi. Çalışmada yer alan ebeveynlerin çocuklarının duysal işlem, modülasyon, davranışsal duysal cevaplar ve bunların alt faktörlerinden aldığı puanların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.3'de verilmiştir.

Tablo 4.3. Okul öncesi dönem çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular.

	Ort.	SS	Ortanca	Min	Maks
Duyusal İşlem					
Duyuma İşlemi	15,82	5,31	16,00	8,00	34,00
Görsel İşlem	17,43	6,29	16,00	9,00	40,00
Vestibüler İşlem	19,20	6,18	18,00	11,00	41,00
Dokunma İşlemi	30,26	10,22	28,00	18,00	77,00
Çoklu Duyusal İşlem	11,61	4,22	10,00	7,00	28,00
Oral Duyusal İşlem	28,29	10,18	27,00	12,00	52,00
Modülasyon					
Endurans/Tonusla İlgili Duyusal İşlem	13,71	5,15	12,00	9,00	37,00
Hareket ve Vücut Pozisyonu ile İlgili Düzenlemeler	20,28	6,69	20,00	10,00	41,00
Aktivite Seviyesini Etkileyen Hareket Düzenlemeleri	16,77	4,74	17,00	7,00	29,00
Duyusal Cevapları Etkileyen Duyusal Girdilerin Düzenlenmesi	9,18	2,93	9,00	4,00	19,00
Duyusal Cevapları ve Aktivite Seviyesini Etkileyen Görsel Girdilerin Düzenlenmesi	7,65	3,04	7,00	4,00	18,00
Davranışsal ve Duygusal Cevaplar					
Duygusal ve Sosyal Cevaplar	35,23	10,51	34,00	17,00	74,00
Duyusal İşlemin Davranışsal Sonuçları	13,07	4,44	13,00	6,00	29,00
Tepki Verme Eşiğini Tanımlayan Maddeler	5,61	2,28	5,00	3,00	14,00
Duyusal İşlem	122,62	32,63	119,00	67,00	239,00
Modülasyon	67,58	17,40	68,00	34,00	138,00
Davranışsal Duygusal Cevaplar	53,90	14,94	53,00	26,00	112,00

4.3.1. Ebeveyn Tutumlarına Göre Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Duyu Profili İle İlgili Bulgular

Demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili incelendiğinde duyuşal işlem becerisinde en yüksek ortalamanın dokunma işleminde ($29,71\pm9,25$), en düşük ortalamanın çoklu duyuşal işlemde ($11,53\pm4,29$) olduğu görüldü. Modülasyon becerisinde en yüksek ortalamanın hareket ve vücut pozisyonları ile ilgili düzenlemelerde ($20,05\pm6,84$), en düşük ortalamanın duyuşal cevapları ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlemesinde ($7,52\pm3,02$) olduğu görüldü. Davranışsal ve duyuşal cevaplar becerisinde en yüksek ortalamanın duyuşal ve sosyal cevaplarda ($34,74\pm10,38$), en düşük ortalamanın tepki verme eşiğini tanımlayan maddelerde ($5,54\pm2,27$) olduğu görüldü. Demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocukların duyu profilinde aldığı ham puanların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.3.1’de verilmiştir.

Tablo 4.3.1. Demokratik ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular (n=178).

	Ort.	SS	Ortanca	Min.	Max.
Duyusal İşlem					
Duyuma İşlemi	15,70	5,09	16,00	8,00	33,00
Görsel İşlem	17,40	6,21	17,00	9,00	40,00
Vestibüler İşlem	18,86	5,99	18,00	11,00	37,00
Dokunma İşlemi	29,71	9,25	28,00	18,00	69,00
Çoklu Duyusal İşlem	11,53	4,29	10,00	7,00	28,00
Oral Duyusal İşlem	28,53	10,33	27,00	12,00	52,00
Modülasyon					
Endurans/Tonusla İlgili Duyusal İşlem	13,21	4,93	12,00	9,00	37,00
Hareket ve Vücut Pozisyonu ile İlgili Düzenlemeler	20,05	6,84	19,50	10,00	41,00
Aktivite Seviyesini Etkileyen Hareket Düzenlemeleri	16,63	4,93	17,00	7,00	29,00
Duygusal Cevapları Etkileyen Duyusal Girdilerin Düzenlenmesi	9,13	3,02	9,00	4,00	19,00
Duygusal Cevapları ve Aktivite Seviyesini Etkileyen Görsel Girdilerin Düzenlenmesi	7,52	3,02	7,00	4,00	18,00
Davranışsal ve Duygusal Cevaplar					
Duygusal ve Sosyal Cevaplar	34,74	10,38	33,00	17,00	74,00
Duyusal İşlemin Davranışsal Sonuçları	12,81	4,30	13,00	6,00	28,00
Tepki Verme Eşiğini Tanımlayan Maddeler	5,54	2,27	5,00	3,00	12,00
Duyusal İşlem	121,73	31,95	120,00	67,00	239,00
Modülasyon	66,54	17,49	66,50	34,00	138,00
Davranışsal Duygusal Cevaplar	53,08	14,65	51,00	26,00	112,00

Otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili incelendiğinde duyuşal işlem becerisinde en yüksek ortalamanın dokunma işleminde ($30,80\pm11,64$), en düşük ortalamanın çoklu duyuşal işleminde ($11,42\pm3,86$) olduğu görüldü. Modülasyon becerisinde en yüksek ortalamanın hareket ve vücut pozisyonları ile ilgili düzenlemelerde ($20,28\pm6,25$), en düşük ortalamanın duyuşal cevapları ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlemesinde ($7,73\pm3,06$) olduğu görüldü. Davranışsal ve duyuşal cevaplar becerisinde en yüksek ortalamanın duyuşal ve sosyal cevaplarda ($35,42\pm9,85$), en düşük ortalamanın tepki verme eşiğini tanımlayan maddelerde ($5,69\pm2,31$) olduğu görüldü. Otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profilinde aldığı ham puanların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.3.2’de verilmiştir.

Tablo 4.3.2. Otoriter ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular (n=93).

	Ort.	SS	Ortanca	Min.	Max.
Duyusal İşlem					
Duyuma İşlemi	15,68	5,53	15,00	8,00	34,00
Görsel İşlem	17,32	6,32	16,00	9,00	33,00
Vestibüler İşlem	19,51	6,45	18,00	11,00	41,00
Dokunma İşlemi	30,80	11,64	28,00	18,00	77,00
Çoklu Duyusal İşlem	11,42	3,86	11,00	7,00	24,00
Oral Duyusal İşlem	27,83	10,10	28,00	12,00	49,00
Modülasyon					
Endurans/Tonusla İlgili Duyusal İşlem	14,16	5,16	12,00	9,00	31,00
Hareket ve Vücut Pozisyonu ile İlgili Düzenlemeler	20,28	6,25	19,00	10,00	37,00
Aktivite Seviyesini Etkileyen Hareket Düzenlemeleri	16,73	4,30	17,00	7,00	26,00
Duyusal Cevapları Etkileyen Duyusal Girdilerin Düzenlenmesi	9,10	2,64	9,00	4,00	15,00
Duyusal Cevapları ve Aktivite Seviyesini Etkileyen Görsel Girdilerin Düzenlenmesi	7,73	3,06	7,00	4,00	17,00
Davranışsal ve Duyusal Cevaplar					
Duyusal ve Sosyal Cevaplar	35,42	9,85	34,00	17,00	63,00
Duyusal İşlemin Davranışsal Sonuçları	13,06	4,09	13,00	6,00	29,00
Tepki Verme Eşiğini Tanımlayan Maddeler	5,69	2,31	6,00	3,00	14,00
Duyusal İşlem	122,55	33,04	116,00	71,00	232,00
Modülasyon	68,00	16,58	69,00	38,00	115,00
Davranışsal Duyusal Cevaplar	54,17	13,89	54,00	27,00	91,00

Aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili incelendiğinde duyu işleme becerisinde en yüksek ortalamanın dokunma işleminde ($39,75 \pm 15,97$), en düşük ortalamanın çoklu duyu işleminde ($17,00 \pm 6,98$) olduğu görüldü. Modülasyon becerisinde en yüksek ortalamanın hareket ve vücut pozisyonları ile ilgili düzenlemelerde ($26,50 \pm 9,47$), en düşük ortalamanın duygusal cevapları ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlenmesinde ($8,25 \pm 3,59$) olduğu görüldü. Davranışsal ve duygusal cevaplar becerisinde en yüksek ortalamanın duygusal ve sosyal cevaplarda ($52,25 \pm 21,65$), en düşük ortalamanın ise tepki verme eşliğini tanımlayan maddelerde ($7,00 \pm 3,56$) olduğu görüldü. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profilinde aldığı ham puanların ortalama ve standart sapma değerleri Tablo 4.3.3'de verilmiştir.

Tablo 4.3.3. Aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular (n=4).

	Ort.	SS	Ortanca	Min.	Max.
Duyusal İşlem					
Duyuma İşlemi	20,50	8,58	20,50	10,00	31,00
Görsel İşlem	18,00	7,62	17,50	11,00	26,00
Vestibüler İşlem	22,25	9,25	21,50	12,00	34,00
Dokunma İşlemi	39,75	15,97	36,50	26,00	60,00
Çoklu Duyusal İşlem	17,00	6,98	17,00	9,00	25,00
Oral Duyusal İşlem	32,00	10,39	32,00	23,00	41,00
Modülasyon					
Endurans/Tonusla İlgili Duyusal İşlem	15,50	4,51	14,00	12,00	22,00
Hareket ve Vücut Pozisyonu ile İlgili Düzenlemeler	26,50	9,47	26,50	15,00	38,00
Aktivite Seviyesini Etkileyen Hareket Düzenlemeleri	19,75	4,79	18,50	16,00	26,00
Duygusal Cevapları Etkileyen Duyusal Girdilerin Düzenlenmesi	11,25	3,69	11,00	7,00	16,00
Duygusal Cevapları ve Aktivite Seviyesini Etkileyen Görsel Girdilerin Düzenlenmesi	8,25	3,59	7,50	5,00	13,00
Davranışsal ve Duygusal Cevaplar					
Duygusal ve Sosyal Cevaplar	52,25	21,65	53,00	29,00	74,00
Duyusal İşlemin Davranışsal Sonuçları	19,00	9,20	20,00	8,00	28,00
Tepki Verme Eşiğini Tanımlayan Maddeler	7,00	3,56	6,00	4,00	12,00
Duyusal İşlem	149,50	53,98	145,00	101,00	207,00
Modülasyon	81,25	20,22	82,50	60,00	100,00
Davranışsal ve Duygusal Cevaplar	78,25	33,50	81,50	41,00	109,00

İzin verici ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili incelendiğinde duyuşal işlem becerisinde en yüksek ortalamanın dokunma işleminde ($33,00\pm7,62$), en düşük ortalamanın çoklu duyuşal işleminde ($13,75\pm3,40$) olduğu görüldü. Modülasyon becerisinde en yüksek ortalamanın hareket ve vücut pozisyonları ile ilgili düzenlemelerde ($24,25\pm4,92$), en düşük ortalamanın duyuşal cevapları etkileyen duyuşal girdilerin düzenlenmesinde ($11,00\pm4,69$) ve duyuşal cevapları ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlenmesinde ($11,00\pm1,15$). Davranışsal ve duyuşal cevaplar becerisinde en yüksek ortalamanın duyuşal ve sosyal cevaplarda ($35,50\pm5,97$), en düşük ortalamanın tepki verme eşiğini tanımlayan maddelerde ($5,25\pm0,96$) olduğu görüldü. İzin verici ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profilinde aldığı ham puanların ortalama ve standart sapma değeri Tablo 4.3.4’de verilmiştir.

Tablo 4.3.4. İzin verici ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyu profili ile ilgili bulgular (n=4).

	Ort.	Ss	Ortanca	Min.	Max.
Duyusal İşlem					
Duyuma İşlemi	20,00	4,32	19,00	16,00	26,00
Görsel İşlem	21,00	9,42	20,50	10,00	33,00
Vestibüler İşlem	24,25	3,30	24,50	20,00	28,00
Dokunma İşlemi	33,00	7,62	30,50	27,00	44,00
Çoklu Duyusal İşlem	13,75	3,40	14,50	9,00	17,00
Oral Duyusal İşlem	24,75	4,35	23,50	21,00	31,00
Modülasyon					
Endurans/Tonusla İlgili Duyusal İşlem	23,25	6,34	22,00	17,00	32,00
Hareket ve Vücut Pozisyonu ile İlgili Düzenlemeler	24,25	4,92	24,50	18,00	30,00
Aktivite Seviyesini Etkileyen Hareket Düzenlemeleri	21,00	5,10	22,00	14,00	26,00
Duygusal Cevapları Etkileyen Duyusal Girdilerin Düzenlenmesi	11,00	4,69	10,50	6,00	17,00
Duygusal Cevapları ve Aktivite Seviyesini Etkileyen Görsel Girdilerin Düzenlenmesi	11,00	1,15	11,00	10,00	12,00
Davranışsal ve Duygusal Cevaplar					
Duygusal ve Sosyal Cevaplar	35,50	5,97	36,00	28,00	42,00
Duyusal İşlemin Davranışsal Sonuçları	19,00	6,00	20,00	12,00	24,00
Tepki Verme Eşiğini Tanımlayan Maddeler	5,25	,96	5,50	4,00	6,00
Duyusal İşlem	136,75	27,20	131,50	110,00	174,00
Modülasyon	90,50	12,45	88,50	79,00	106,00
Davranışsal ve Duygusal Cevaplar	59,75	10,34	59,00	50,00	71,00

4.4 Korelasyon Analizi Sonuçları

4.4.1 Sayısal Demografik Bilgiler ile Ebeveyn Tutumu Arasındaki İlişki

Ebeveyn yaşı, çocuğun boy ve kilosu ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler incelendiğinde istatistiksel olarak anlamlı ilişki bulunmazken ($p>0,05$), çocuğun yaşı ile ETÖ'nin alt parametresi demokratik tutum arasında negatif, otoriter tutum arasında ise pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmaktadır ($p<0,001$) (Tablo 4.4).

Tablo 4.4. Çocuğun yaşı ile ebeveyn tutumu arasındaki ilişki.

		Ebeveynin Yaşı	Çocuğun Yaşı
Demokratik Tutum	r	-0,091	-,207
	p	0,129	0,001**
Otoriter Tutum	r	0,094	,222
	p	0,118	0,001**
Aşırı Koruyucu Tutum	r	-0,075	-0,076
	p	0,212	0,205
İzin Verici Tutum	r	0,081	0,106
	p	0,178	0,077

** $p<0,001$

4.4.2 Çocukların Duyu Profili ile Ebeveyn Tutumları Arasındaki İlişki

Çocukların duyu profili ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki Spearman korelasyon analizi ile incelenmiştir. Duyusal işlem becerisi ile otoriter tutum arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki ($p<0,05$); modülasyon becerisi ile demokratik tutum arasında negatif yönde ($p<0,05$), otoriter tutum ile pozitif yönde ($p<0,001$), izin verici tutum ile pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki ($p=0,005$); davranışsal ve duygusal cevaplar becerisi ile otoriter tutum arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki ($p=0,001$) saptandı (Tablo 4.4.1).

Tablo 4.4.1 Çocukların duysal işleme süreçleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki.

		Demokratik Tutum	Otoriter Tutum	Aşırı Koruyucu Tutum	izin Verici Tutum
Duyusal İşlem	r	-0,056	.129	0,107	0,093
	p	0,355	0,031*	0,075	0,119
Modülasyon	r	-,126	.227	0,097	,169
	p	0,035*	0,001**	0,104	0,005**
Davranışsal ve Duyusal Cevaplar	r	-0,108	,195	0,026	0,087
	p	0,072	0,001**	0,669	0,149

*p<0,05 **p<0,001

Duyusal işlem ile otoriter tutum arasında saptanan anlamlı ilişki doğrultusunda duysal işlem becerisinin alt faktörlerinin otoriter tutum ile ilişkisi incelenmiştir. Bunun sonucunda otoriter tutum ile görsel işlem, vestibüler işlem, dokunma işlemi ve çoklu duysal işlem arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişki saptandı (p<0,05) (Tablo 4.4.2).

Tablo 4.4.2 Duyusal işlem becerisi ile otoriter tutum arasındaki ilişki.

		Duyusal işlem	Duyuma işlemi	Görsel işlem	Vestibüler işlem	Dokunma işlemi	Çoklu Duyusal işlem	Oral Duyusal işlem
Otoriter Tutum	r	,129	0,062	,145	,145	,129	,127	0,026
	p	0,031*	0,299	0,015*	0,016*	0,032*	0,034*	0,671
	n	279	279	279	279	279	279	279

*p<0,05

Modülasyon becerisi ile demokratik, otoriter ve izin verici tutum arasında saptanan anlamlı ilişki doğrultusunda modülasyon becerisinin alt faktörlerinin demokratik, otoriter ve izin verici tutum ile ilişkisi incelenmiştir. Bunun sonucunda modülasyon becerisinin alt faktörlerinden endurans/tonusla ilgili duyusal işlem ve duygusal cevapları ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlenmesi ile demokratik tutum arasında negatif yönde anlamlı ilişki bulundu ($p<0,05$). Modülasyon becerisinin alt faktörlerinden endurans/tonusla ilgili duyusal işlem ($p<0,001$), hareket ve vücut pozisyonu ile ilgili düzenlemeler, aktivite seviyesini etkileyen hareket düzenlemeleri ve duygusal cevapları ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlenmesi ($p<0,05$) ile otoriter tutum arasında pozitif yönde ilişki saptandı. Modülasyon becerisinin alt faktörlerinden endurans/tonusla ilgili duyusal işlem, hareket ve vücut pozisyonu ile ilgili düzenlemeler ve aktivite seviyesini etkileyen hareket düzenlemeleri ile izin verici tutum arasında pozitif yönde ilişki bulundu ($p<0,05$) (Tablo 4.4.3).

Tablo 4.4.3 Modülasyon becerisi ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişki.

		Modülasyon	Endurans/tonusla ilgili Duyusal İşlem	Hareket ve Vücut Pozisyonu ile ilgili Düzenlemeler	Aktivite Seviyesini Etkileyen Hareket Düzenlemeleri	Duyusal Cevapları Etkileyen Duyusal Girdilerin Düzenlenmesi	Duyusal Cevapları ve Aktivite Seviyesini Etkileyen Görsel Girdilerin Düzenlenmesi
Demokratik Tutum	r	-,126	-,172	-0,099	-0,081	-0,004	-,130
	p	0,035*	0,004**	0,099	0,175	0,946	0,030*
	n	279	279	279	279	279	279
Otoriter Tutum	r	,227	,208	,181	,184	0,077	,182
	p	0,000**	0,001**	0,002**	0,002**	0,199	0,002**
	n		279	279	279	279	279
İzin Verici Tutum	r	,169	,133	,153	,124	0,097	0,093
	p	0,005**	0,026*	0,010*	0,039*	0,104	0,122
	n		279	279	279	279	279

*p<0,05 **p<0,001

Davranışsal ve duygusal cevaplar becerisi ile otoriter tutum arasında saptanan anlamlı ilişki doğrultusunda davranışsal ve duygusal cevaplar ana bölümünün alt faktörlerinin otoriter tutum ile ilişkisi incelenmiştir. Davranışsal duygusal cevaplar becerisinin alt faktörlerinden duygusal ve sosyal cevaplar, duygusal işlemin davranışsal sonuçları ve tepki verme eşliğini tanımlayan maddeler ile otoriter tutum arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulundu ($p<0,05$) (Tablo 4.4.4).

Tablo 4.4.4 Davranışsal ve duygusal cevaplar becerisi ile otoriter tutum arasındaki ilişki.

		Davranışsal ve Duygusal Cevaplar	Duygusal ve Sosyal Cevaplar	Duyusal İşlemin Davranışsal Sonuçları	Tepki Verme Eşliğini Tanımlayan Maddeler
Otoriter Tutum	r	,195	,175	,171	,179
	p	0,001**	0,003**	0,004**	0,003**
	n	279	279	279	279

**p<0,001

4.5 Ebeveyn Tutumları ve Duyu Profili Alt Boyutları Açısından Farklılıkları ile İlgili Bulgular

Ebeveyn tutumları arasında duyu profili alt boyutları bakımından fark olup olmadığı, veriler normal dağılım göstermediği için parametrik olmayan yöntemlerden Kruskal Wallis testi ile incelendi. Ebeveyn tutumları arasında duygusal işlem ve davranışsal ve duygusal cevaplar becerisinin alt faktörleri bakımından istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığı ($p>0,05$); modülasyon becerisinin alt faktörlerinden ise sadece endurans/tonusla ilgili duygusal işlem değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunduğu ($p=0,006$) tespit edildi. Ebeveyn tutumları alt parametreleri arasındaki bu farkında, demokratik ve izin verici tutumlar arasında olduğu tespit edildi ($p=0,16$). İzin verici tutum gösteren ebeveynlerin çocuklarının endurans/tonus ile ilgili duygusal işlem ortancalarının (median=22,00) demokratik tutum gösteren ebeveynlerin çocuklarının ortancalarına göre (median=12,00) istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edildi.

Ebeveyn tutumları alt parametreleri arasında modülasyon becerisi değişkeni bakımından istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmaktadır ($p=0,027$). Ebeveyn tutumları alt parametreleri arasında duyu profili alt boyutları bakımından farklılık bulunan demokratik ve izin verici tutumlar arasında olduğu tespit edildi ($p=0,043$). İzin verici tutum gösteren ebeveynlerinin çocuklarının modülasyon becerisi ortancalarının (median=88,50) demokratik tutum gösteren ebeveynlerin çocuklarının ortancalarına (median=66,50) göre istatistiksel olarak anlamlı derecede daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

5.TARTIŞMA

Çalışmamızda okul öncesi dönem çocuklarında ebeveyn tutumu ile duygusal işleme becerisi arasındaki ilişki incelenmiştir. Okul öncesi dönem çocuklarında duygusal işlem, modülasyon, davranışsal ve duygusal cevaplar becerileri ve bunların alt faktörleri ile ebeveyn tutumları arasındaki ilişkiler açısından bakıldığında; duygusal işlem ile otoriter, öz düzenleme, problem çözme gibi becerilerin gelişmesini sağlayarak sosyal katılım ve sosyal kabul düzeyini etkileyen modülasyon becerisi ile demokratik, otoriter ve izin verici tutum arasında ve davranışsal ve duygusal cevaplar ile otoriter tutum arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir.

Ebeveyn tutumunun kritik bir çevresel faktör olarak bir çocuğun gelişimindeki en önemli faktörlerden birisi olduğu, ebeveyn tutumunun özellikle çocuğun özsaygı, sosyal beceri ve davranışları ve biliş gibi gelişimsel sonuçlara etkisi bugüne kadar yapılmış çalışmalarda sık sık vurgulanmaktadır (81-83, 100, 101). Buna ek olarak erken çocukluk döneminde anne ve/veya bakım verenin olumlu desteğinin hipokampal gelişimi ve adaptif başa çıkma üzerinde etkili olduğu belirtilmektedir (102). Ayrıca, hassas bir dönemi temsil eden okul öncesi dönemdeki çocukların deneyimlerine eşlik eden anne/bakımveren desteğinin de, beyin gelişimi üzerinde benzersiz bir güçlü etkiye sahip olduğu ifade edilmektedir (102). Bunun yanı sıra çocukların dünyaya geldikleri andan itibaren ebeveynleriyle çeşitli duygusal yollarla ve duygusal uyarın açısından zenginleştirilmiş oyunlar aracılığıyla bağ kurdukları ve bu süreçte çocuğun gelişimi için duygusal deneyimlerin önemi literatürde yer almaktadır (11). Çalışmamızda tespit edilen ebeveyn tutumları ile çocuğun günlük yaşam aktivitelerine katılımını etkileyen duygusal profilinin oluşturulmasında etkili olan özelliklerin birbiri ile ilişkisinin karşılıklı olduğu ve erken çocukluk döneminde çevresel etkileşim ve deneyimlerde ebeveyn tutumunun önemli faktörlerden birisi olarak değerlendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde ebeveyn tutumları ile preterm bebeklerin duygusal eşik ve davranışları arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlayan bir çalışma olduğu görülmektedir (81). Fakat literatürde okul öncesi dönem çocuklarının duygusal işleme becerileri ile ebeveynlerinin tutumları

arasındaki ilişkiyi inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Buradan yola çıkarak okul öncesi dönem çocuklarının ebeveynlerinin tutumları ile bu çocukların duyuşal işleme becerisi arasındaki ilişki incelenmiştir.

Ebeveyn tutumları genel olarak demokratik, otoriter ve izin verici boyutlardan oluşmasına rağmen batı kültüründe yer almayan ama Türk kültüründe yer edinen aşırı koruyucu tutumları da kapsamaktadır (16). Çalışmamıza katılan ebeveynlerin çocuklarına karşı ağırlıklı olarak demokratik tutuma sahip olduğu ve bunu otoriter tutumun takip ettiği tespit edilmiştir. Ebeveyn tutumları üzerine Türk kültüründe yapılan araştırmalarda büyük oranda demokratik tutumun benimsendiği ve sırasıyla otoriter, izin verici ebeveyn tutumlarının bunu takip ettiği görülmektedir (103-105). Bu açıdan çalışmamızda elde edilen bu sonuç literatürle benzerlik göstermektedir.

Bu yaş grubu için dokunma duyusu önem taşımaktadır. Dokunma duyusu vücut farkındalığı, dikkat süresi ve motor becerilerin gelişmesi için bir temel oluşturmaktadır (106). Aynı zamanda peluş oyuncaklarını, bardağın sıcaklığı, sehpanın köşesinin sivri oluşunu fark etmeyi, okulda akademik becerilerin öğrenilmesi (silgi, makas, boya, yapıştırıcı vb.) ve kişiler arası ilişkilerin gelişmesi gibi aktivitelerinde yapılmasını sağlamaktadır (107). Ayrıca dokunma ile çocukların vücut farkındalığı ve görsel algı gelişiminin birbiriyle ilişkili olduğu bilinmektedir (108, 109). Duyusal işlemelemedeki farklılıklar sistemler arasında (ör. dokunma işlemi ve duyma işlemi) ortaya çıksa da, duyuşal işlemeleme günlük yaşam aktiviteleri sırasında duyuşal eşik ve öz düzenleme stratejilerini yansıtan davranışları ortaya çıkarmaktadır (50). Duyuşal ve taktil sorunlar arasında bir ilişki olduğu bilinmektedir (110). Çalışmamızdaki çocukların duyuşal işlemeleme süreçlerinin ortalama puanlarının yüksek olması, bu çocukların sosyal davranışı gerçekleştirme ve uyum sağlamada problem yaşadıklarını göstermektedir. Çalışmamızdaki çocukların dokunma işlemi becerisinde zayıf olması, vücut farkındalığı ve motor becerileri de etkilemiş olabileceği düşünülmektedir.

Diğer ebeveyn tutumlarından farklı olarak, izin verici ebeveyn tutumuna sahip olan ebeveynlerin çocuklarının duyuşal işlemeleme süreçlerinden modülasyon becerisinde duyuşal cevapları etkileyen duyuşal girdilerin düzenlenmesi ve duyuşal

cevapları ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlenmesinde en düşük ortalama puanı aldığı, yani duyuşal farklılık ortalamalarının daha düşük olduğu görölmektedir. Bunda da izin verici ailelerin çocuklarının daha fazla deneyim yaşayabilme imkanına sahip olmalarının, günlük yaşam aktivitelerine herhangi bir kısıtlama olmadan katılım göstermelerinin ve duyuşal-sosyal deneyimlere daha açık şekilde büyümelerinin rol aldığı düşünölmektedir. Literatürde izin verici ebeveyn tutumuna sahip ebeveynlerin çocuklarının sosyal uyum ve okula uyum düzeyini desteklediği görölmektedir (86, 111). Ebeveynlerin izin verici ebeveyn tutumunu olumlu yönde gerçekleştirdiğinde çocukların sosyalleşme sürecindeki zorlukları aşabildiği, kendilerini daha rahat ifade edebildikleri bilinmektedir (86, 112).

Otoriter ebeveyn tutumunu benimseyen bireylerin önleyici olmaya ve demokratik ebeveyn tutumunu benimseyen bireylerin ise destekleyici olmaya odaklandığı bilinmektedir (113). Çalışmamızda ebeveynlerin çocukları büyüdükçe demokratik tutumdan otoriter tutuma geçiş yapma eğilimde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Analizler sonucunda ortaya çıkan bu durumun sebeplerinden birisi, çocukların ebeveynleri tarafından sürekli gözetim ve denetim altında oldukları zaman daha iyi eğitilebileceği düşüncesi olduğu düşünölmektedir. Kültürümüzde kontrol ve sevginin birbirinden bağımsız olduğu düşünölmemektedir. Batı kültüründe gereğinden fazla kontrol otoriter tutum olarak görölmekte iken Türk kültüründe bu kontrol ve aşırı koruma davranışı ebeveynlik/annelik rolü olarak algılanmaktadır (114, 115). Bir diğer sebebi ise çocuk büyüdükçe ebeveynlerin çocuğa yüklediği beklenti düzeyinin artması olabilir. Ebeveynlerin eğer çocukları büyükse yaşanan olaylarda onları daha fazla sorumlu tuttuğu bilinmektedir (116). Ebeveyn yaşının ebeveyn tutumunu etkilemediği literatürde yer almaktadır (117). Çalışmamızda ebeveyn yaşının ebeveyn tutumu ile ilişkili olmamasından yola çıkarak ileri yaşıta çocuk sahibi olmanın, ebeveyn tutumlarını etkilemeyeceği düşünölmektedir. Çalışmamız bu bağlamda literatürü desteklemektedir.

Literatürde vestibüler girdinin öncelikle hipokampal oluşumun ön kısmında işlendiği ve görsel bilginin ise arka kısımda bütünleştirildiği görüşünü destekleyen anatomik, elektrofizyolojik ve görüntüleme verileri bulunmaktadır (118-121).

Amigdala boyutu, hipokampustaki arborizasyon (dallanma) paterni ve singulat korteks gibi beyin parametrelerinin radyolojik hacimsel tahminleriyle, olumsuz ebeveynlik, beyin yapısal anormalliği ve ergen depresif semptomu arasında önemli bir korelasyon olduğu literatürde kanıtlanmıştır (122). Literatürde otoriter ebeveyn tutumunun olumsuz ebeveynlik grubunda yer aldığı ve otoriter tutumu benimseyen ailelerde yetişen çocukların sürekli birileri tarafından yönlendirilmeye ihtiyaç duydukları, olumsuz benlik algısına sahip oldukları, özgüven problemi yaşadıkları, sosyalleşme ve sosyal beceriler konusunda ciddi sorunlar yaşadıkları ve bu becerilerin azalmasının sosyal katılımı etkilediği bilinmektedir (84-86, 123). Oyun ve sosyal katılımı etkilen birçok faktör olduğu; bunlardan birisinin de duyuşal işleme becerisi olduğu ve sosyal yeterlilik ile arasında ilişki olduğu bilinmektedir (124-127). Çalışmamızda otoriter ebeveyn tutumunun duyuşal işlemin son ürünü olan problem çözme, inisiyatif alma, organizasyon gibi becerilerini kullanmasına imkan sağlamamasının duyuşal işlem becerilerini olumsuz yönde etkilediği ve görsel, vestibüler, dokunma, çoklu duyuşal işlem alt faktörlerinde olumsuz davranışı tetiklediği görülmüştür. Günlük yaşam aktivitelerine katılımı olumsuz yönde etkileyen davranışlar sergileyen çocukların ebeveynlerine otoriter tutum sergilememeleri önerilebilir.

Literatürde uyanıklık, dikkat, sosyal etkileşim, aktivite düzeyi, öz bakım, hareket, motor koordinasyon ve sosyal etkileşimi ve görevleri tamamlamayı etkileyen duyuşal modülasyon bozukluğu olan çocukların duyuşal uyarının yoğunluğu, tipi ve derecesine uygun davranışsal cevabın oluşturulamaması ve bu durumun gelişim düzeyine uygun dikkat ve duyuşal ile ilgili cevapları oluşturmakta ve bunları sürdürmekte zorluklar yaşadığı bilinmektedir (61). Duyuşal modülasyon zorlukları, sosyal katılımı, oyunu ve ev, okul rutinlerine katılımı etkiler (125, 126, 128, 129). Spesifik olarak, ebeveynleri otoriter veya izin verici ebeveynlik tarzlarını benimseyen çocukların, ebeveynleri demokratik tutum benimseyen çocuklara göre oyun becerilerinde daha fazla olumsuz etki sergiledikleri literatürde yer almaktadır (130). Modülasyon bozukluğunda öz düzenleme ile ilgili sorunlar olabileceği buna bağlı olarak oyun ve sosyal aktivitelerde uyum sağlama da zorluk yaşanabileceği

belirtilmektedir (61). İzin verici ve otoriter ebeveyn tutumunu benimseyen ailelerin çocuklarında modülasyon becerisinde öz düzenlemeyi olumsuz yönde etkileyebilecek duyuşal farklılıkta artış görülebileceği, demokratik ebeveyn tutumu sergileyen ailelerin çocuklarında modülasyon becerisinin öz düzenlemeyi olumlu yönde etkileyebileceği sonuçlarına ulaştığımız çalışmamız literatürü destekler niteliktedir. Ulusal Klinik Bebek Programları Merkezi (NCCIP), özellikle duyuşal işleme güçlüğü çeken çocuklarda duyuşal ortamın en iyi şekilde keşfedilmesini teşvik etmek için ebeveyn yönlendirici desteğini önermektedir (131). Çalışmamızın sonuçları doğrultusunda ergoterapistlerin, çocukların öz düzenleme becerilerinin geliştirilmesinde önemli rol oynayan ailelere, demokratik ebeveyn tutumunu benimsemelerini tavsiye edebilecekleri düşünölmektedir. Böylece ebeveyn yönlendirici desteği ile çocuğun çevresini ve duyuşal uyarınları daha iyi şekilde keşfedebilmesi sağlanarak duyuşal işleme becerisinin gelişimine katkı sağlanılabileceği düşünölmektedir.

Duyuşal işlemede farklılıkları olan çocuklar, günlük yaşam deneyimlerini etkileyebilecek çok çeşitli davranış farklılıkları göstermektedirler (132). Literatürde düşük kayıt becerisine sahip çocukların dikkat problemi olan bireyler gibi sözlü talimatları alamama, tahtadaki görsel değişiklikleri ve hareketin yönünü takip edememe gibi davranışlar sergiledikleri, duyuşal duyarlılık modeline sahip çocukların ise davranış problemi olan bireyler gibi davranış bozuklukları, kaygı ve olumsuz duyuşal tepkiler gibi davranışlar sergiledikleri yer almaktadır (133, 134). Genel popölasyondaki duyuşal işleme bozukluklarının özellikle atipik davranışlarla arasındaki ilişki açısından önemli olduğu düşünölmektedir (1). Davranış problemleri çocuklarda psikolojik ve çevresel refahı olumsuz etkilemektedir ve bu nedenle, hareket, öğrenme, duyuşal gelişim ve kavram oluşturma gibi aktiviteler için duyuşal girdilerin uygun şekilde anlaşılması gerekli olduğu bilinmektedir (135). Duyuşal bilgileri kayıt etmekte güçlük çeken çocuklar uyumsuz davranışlar sergilemektedirler (136). Literatürde klinik takibi yapılan çocuklarda duyuşal işleme patolojisinden kaynaklanan davranışsal problemler (dışsallaştırma ve içselleştirme davranış sorunları) ile ebeveyn stresi arasında bir ilişki olduğu gösterilmiştir (132). Ayrıca

otoriter ebeveyn tutumunu benimseyen bireylerin yüksek ebeveynlik stresi yaşadıkları bilinmektedir (137). Çalışmamızda otoriter ebeveyn tutumunu benimseyen ailelerin çocuklarının davranışsal duygusal cevap becerilerinde duygusal farklılıkların artışı literatürü destekler niteliktedir.

Otoriter tutumla yetişen çocuklarda duygusal açıdan duygusal uyarılara yanıt oluşturmada yetersizlik ve/ veya içe dönük davranış problemleri (içe kapanıklık, çekingenlik) gözlemlenebildiği gibi, dışa dönük davranış problemleri de (saldırganlık, sinirli ve düşmanca davranışlar) gözlemlenmektedir (138-143). Ebeveyn-çocuk ilişkisindeki örüntüler çocuğun problem davranışlarının kaynağı hakkında ipuçları vermekte ve sosyal duygusal uyumları ile ilgili çıkarımlarda bulunmamıza yardımcı olmaktadır (144-146). Davranışsal duygusal cevaplar becerilerinde problem yaşayan çocukların müdahale programları kapsamında ergoterapistlerin, çocukların yanı sıra ebeveynlerin de tutum ve davranışlarını gözlem veya değerlendirme yoluyla incelemeleri gerektiği ve eğer otoriter tutum gösteren ebeveynlerle çalışılıyorsa bu konuda aile eğitimi verilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Çalışmamızda, izin verici tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının modülasyon ve endurans/tonusla ilgili duygusal işlem becerisinin gelişmediği demokratik tutum sergileyen ebeveynlerin çocuklarının bu becerilerinin gelişim gösterdiği tespit edilmiştir. Bunun sebebinin izin verici ebeveyn tutumuna maruz kalan çocukların aktivite katılımını yeterli düzeyde gerçekleştiremediği bu nedenle çevresini iyi tanımlayamıyor, tanıyamıyor veya bu konuda güçlük çekiyor olabileceği düşünülmektedir. Literatürde izin verici ebeveyn tutumunun çocukların fiziksel aktiviteye katılım düzeyini negatif yönde etkilediği bilinmektedir (147, 148). Demokratik ebeveynliğin özellikleri ve doğası, ebeveynlerin çocukları büyüyen, gelişen ve kendi inisiyatifine sahip bireyler olarak görmeleridir (149). Demokratik ebeveynler, çocuğa aktiviteleri gerçekleştirmede ve arkadaşlarıyla zaman geçirme konusunda sorumluluk duygusuyla birlikte özgürlük vermektedirler (150). Demokratik ebeveyn tutumunun çocukların orta-şiddetli fiziksel aktiviteye katılım düzeyini arttırdığı bilinmektedir (147, 151, 152). Araştırmalar, fiziksel aktiviteye çocuk katılımının sosyal katılımı (153), öğrenme başarılarını (154) ve oyun kalıplarını (155,

156) teşvik ettiğini göstermektedir. Çocukların fiziksel aktivitelere katılımı, bilgi işleme yetenekleri ve motor beceri edinimi arasında olumlu bir ilişki vardır (157). Araştırmalar, duyuşal işlemede zorluk yaşıyan çocukların, tipik olarak gelişmekte olan çocuklara kıyasla, rutin çocukluk faaliyetlerine katılımının azaldığını göstermektedir (126, 128, 158-160). Duyuşal işleme motor çıktınının temeli iken (161), duyuşal işlemede zorluk yaşıyan çocuklarda fiziksel aktivite örüntülerini inceleyen çalışmalar az olsada bu çocukların tipik olarak gelişmekte olan çocuklara kıyasla açık hava fiziksel aktivitelere daha fazla dahil olmalarına rağmen (162), değişen ortamlarda çeşitli duyu-motor deneyim içeren ve çeşitli yoğunlarda gerçekleştirilen yapılandırılmış fiziksel aktivitelere (163) daha az dahil olduklarını göstermektedir (126, 164). Hem ilgisiz duyuşal uyarımı filtrelemekte hem de uyarıcı yoğunluklarına kademeli ve uyarlamalı tepki vermekte güçlük çeken duyuşal işleme zorluğu yaşıyan çocuklar, duyuşal aşırı yüklenme yaşayabilmektedirler ve sonuç olarak, bu çocuklar, fiziksel aktivitelerden yaşitlarından daha az zevk alabilecekleri ve hatta onlardan kaçabilecekleri için, bu aktiviteleri gerçekleştirmede ve devam ettirmede zorluk yaşayabilirler (61, 165-167). Tipik çocukların duyuşal işleme örüntülerinin farklı etkinliklere yönelik tercihleriyle ilişkilendirilebileceğini ve duyuşal işleme eksikliklerinin çocukların etkinlik tercihlerini ve aktivite ihtiyaçlarını etkilediği literatürde bildirilmiştir (167). Fiziksel aktiviteye gönüllü katılım, çocuğun beyin plastisitesini arttırdığından dolayı çocuk gelişimini ve sağlığını desteklemektedir (168). Çalışmamızda elde ettiğimiz bulgular doğrutusunda ergoterapistlerin ebeveyn tutumlarını da göz önünde bulundurması gerektiği ve demokratik ebeveyn tutumunun modülasyon becerisi ve endurans/tonusla ilgili duyuşal işlemin gelişimi için ebeveynlere önerilmesinin faydalığı olabileceği düşünölmektedir.

Duyuşal işleme becerisi ile sosyal becerilerde yeterlilik arasında ilişki olduğu ve duyuşal işleme becerisinin sosyal katılımı etkilediği bilinmektedir (125). Çalışmamız sonucunda özellikle katılım problemi yaşıyan çocukların ebeveynleri için belirli bir tutumu benimsemeleri gerektiğini vurgulamıyor olmamıza rağmen otoriter tutumdan uzaklaşmaları gerektiği düşünölmektedir. Aşırı koruyucu

ebeveynliğin, çocukların sosyal veya akademik beceri gerektiren durumlarla karşı karşıya kaldıklarında zorlandıkları ve bu durumun azalmış benlik saygısı, depresyon ve anksiyeteye yol açabildiği (169), ayrıca aşırı korumacı ebeveynliğin çocukların bağımsız hareketliliği sürdürme kapasitelerini etkilediği ve bunun da öz yeterlik, özgüven ve başa çıkma becerisinin gelişimini zorlaştırdığı bilinmektedir (170). Araştırmamızın dikkat çekici sonuçlarından bir diğeri de aşırı koruyucu ebeveyn tutumunun çocukların duyuşal işleme becerileri ile ilişki içinde olmamasıdır. Bu durumun aşırı koruyucu tutum çerçevesinde yetişen çocukların aslında duyuşal becerilerini göstermelerine ve kendi iradelerini harekete geçirebilmelerine imkan sağlanmamasından kaynaklandığı düşünölmektedir.

Bu çalışmanın çeşitli limitasyonları bulunmaktadır. Birincisi ebeveyn tutumlarının homojen dağılım göstermiyor olmasıdır. İkincisi ebeveyn tutumlarının anne ve babalar arasında farklılık gösterebileceğinin göz ardı edilmesidir. Çalışmamıza katılım gösteren ebeveynlerin eğitim durumu, gelir durumu ve çocuğun eğitim durumunun da ebeveyn tutumunu ve çocuğun gelişim düzeyini etkileyebileceği göz ardı edilmiş oluşu üçüncü limitasyondur. Ve son olarak çalışmamızda ebeveyn-çocuk ilişkisinin karşılıklı etkileşim gerektirdiği göz ardı edilerek sadece ebeveyn tutumlarının çocuğu etkileyip etkilemediği değerlendirilmesi bir diğeri limitasyondur.

Ebeveynlik yapılarının bir parçası olan ebeveynlik tutumları çocukların gelişimde önem taşımasının yanı sıra ebeveynliğin diğeri ebeveynlik yapılarının da kritik olduğu bilinmektedir (81, 82, 101). Bu ebeveynlik yapıları ve çocukların duyuşal gelişimi arasındaki etkileşimleri inceleyen gelecekteki çalışmaların, bu dinamiklerin şekillenmesine rehberlik edecektir.

6.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Okul öncesi dönem çocuklarında duyuşal işleme becerisi ve ebeveyn tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmamızda ortaya çıkan önemli sonuçlar aşağıda belirtilmiştir. Çalışma kapsamında duyuşal işleme becerisi ve ebeveyn tutumları arasında ilişkiler kaydedilmiştir. Bunlar;

- Bildiğimiz kadarıyla, bu çalışma okul öncesi dönem çocuklarında duyuşal işleme süreçleri ve ebeveyn tutumu arasındaki ilişkiyi inceleyen ilk çalışmadır.
- Çocuk büyüdükçe ebeveyn tutumlarında da olumsuz ebeveynlik tutumu yönünde değişim olduğu görüldü.
- Okul öncesi dönem çocuklarında duyuşal işleme süreçleri ve ebeveyn tutumu arasında bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Duyusal işleme becerileri ile demokratik, otoriter ve izin verici tutum arasında bir ilişki olduğu, ancak aşırı koruyucu tutumla arasında bir ilişki olmadığı tespit edildi.
- Çalışmamızda elde ettiğimiz sonuçlar doğrultusunda ergoterapistlerin ebeveyn tutumlarının çocuklarının duyuşal gelişimini etkileyebileceği konusunda aileleri bilgilendirmelerinin faydalı olacağı düşünölmektedir.
- Ev programının ergoterapi müdahalesinde büyük önem taşıması ve ev programına uyumda ebeveynlerin önemli bir role sahip olması nedeni ile ebeveyn tutumları ve duyuşal işleme becerileri arasındaki ilişki ergoterapi klinik uygulamalarında ve eğitiminde önemsenmelidir. Sadece çocuk davranışları değil ebeveyn tutumları da ev programı vermeden önce analiz edilmelidir.
- Aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile duyuşal işlem, modölyasyon ve davranışsal duyuşal cevaplar becerileri arasında ilişki tespit edilmemiştir. Fakat çalışmamıza katılım gösteren ebeveynlerden sadece dört tanesinin aşırı koruyucu ebeveyn tutumuna sahip olduğu göz

ardı edilmemelidir. İleride yapılacak çalışmalarda aşırı koruyucu ebeveyn tutumu ile duyuşal işlemlerinin ilişkisini inceleyen daha çok vakanın dahil edildiği çalışmalar yapılmasının faydalı olacağı düşünölmektedir.

- Okul öncesi dönem çocuklarında duyuşal işlemlerinden duyuşal işlemler becerisinin alt faktörleri olan görsel işlemler, vestibüler işlemler, dokunma işlemleri ve çoklu duyuşal işlemler ile otoriter ebeveyn tutumu arasında ilişki tespit edilmiştir. Günlük yaşam aktivitelerini etkileyen duyuşal işlemler becerisinde zorluklar yaşayan çocukların ebeveynlerinin otoriter ebeveyn tutumundan uzaklaşmaları gerektiği, bu alanda çalışan ergoterapistlerin ise ebeveynleri bu konuda bilgilendirmeleri gerektiği düşünölmektedir.
- Okul öncesi dönem çocuklarında modölyasyon becerisinin endurans/tonusla ilgili duyuşal işlemler ve duyuşal cevaplar ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlenmesi parametreleri ile demokratik tutum arasında ilişki tespit edilmiştir.
- Okul öncesi dönem çocuklarında modölyasyon becerisinin endurans/tonusla ilgili duyuşal işlemler, hareket ve vücut pozisyonu ile ilgili düzenlemeler, aktivite seviyesini etkileyen hareket düzenlemeleri ve duyuşal cevapları ve aktivite seviyesini etkileyen görsel girdilerin düzenlenmesi ile otoriter tutum arasında ilişki tespit edilmiştir.
- Okul öncesi dönem çocuklarında modölyasyon becerisinin endurans/tonusla ilgili duyuşal işlemler, hareket ve vücut pozisyonu ile ilgili düzenlemeler ve aktivite seviyesini etkileyen hareket düzenlemeleri ile izin verici tutum arasında ilişki tespit edilmiştir.
- Modölyasyon becerisinin gelişimi için, ergoterapistlerin, çocukların öz düzenleme becerisini geliştirebilmesi için ailelere demokratik ebeveyn tutumunun fayda sağlayacağı konusunda bilgilendirmesinin çocuğun gelişimine katkı sağlayabileceği düşünölmektedir.

- Okul öncesi dönem çocuklarında davranışsal ve duygusal cevaplar becerisinin duygusal ve sosyal cevaplar, tepki verme eşiğini tanımlayan maddeler ve duygusal işlemin davranışsal sonuçları ile otoriter tutum arasında ilişki tespit edilmiştir.
- İzin verici ebeveyn tutumu sergileyen ebeveynlerin çocuklarının, demokratik ebeveyn tutumu sergileyen ebeveynlerin çocuklarına göre modülasyon becerisinde sosyal ve toplumsal katılımı etkileyebilecek duygusal farklılıkları gösterme oranı daha yüksektir. Ebeveynlerin çocuklarına karşı tutumları konusunda demokratik tutum sergilemelerinin çocuklarının duygusal işleme becerilerini destekleyeceği düşünülmektedir.

Sonuç olarak çalışmamızda ebeveyn tutumları ile duygusal işleme becerileri arasında ilişki olduğu tespit edildi. Normal gelişim gösteren çocukların tipik gelişim göstermesinde çevre çok önemlidir. İlk etkileşime girilen çevrenin aile ortamı olması ve çocuklarının yaşamının şekillenmesinde önemli bir role sahip olan ebeveynlerin tutumları önemlidir. Bu nedenle ailelere, çocuk sahibi olmadan önce ebeveyn tutumlarının çocuk gelişimindeki temel yapıtaşlarından biri olan duygusal gelişim üzerinde önemli olduğunu vurgulayan eğitimler verilmelidir. Normal gelişim gösteren çocukların rutin takiplerinde duygusal işleme süreçlerinin ve ebeveyn tutumlarının değerlendirilmesinde çocuğun duygusal işleme süreçlerinin gelişimi açısından önemli olduğunu düşünülmektedir.

7. KAYNAKLAR

1. Ahn RR, Miller LJ, Milberger S, McIntosh DN. Prevalence of parents' perceptions of sensory processing disorders among kindergarten children. *American Journal of Occupational Therapy*. 2004;58(3):287-93.
2. Ayres AJ. *Sensory integration and praxis tests (SIPT)*: Western Psychological Services (WPS); 1996.
3. Talay-Ongan A, Wood K. Unusual sensory sensitivities in autism: A possible crossroads. *International Journal of Disability, Development and Education*. 2000;47(2):201-12.
4. Parham L, Mailloux Z. *Sensory Integration: Occupational Therapy for Children*. Mosby St Louis; 2001.
5. Kinnealey M, Oliver B, Wilbarger P. A phenomenological study of sensory defensiveness in adults. *American Journal of Occupational Therapy*. 1995;49(5):444-51.
6. Linehan MM. *Cognitive-behavioral treatment of borderline personality disorder*: Guilford Publications; 2018.
7. Miller LJ, Robinson J, Moulton D. Sensory modulation dysfunction: Identification in early childhood. *Handbook of infant, toddler, and preschool mental health assessment*. 2004:247-70.
8. Schaaf R, Anzalone M. Sensory integration with high-risk infants and young children. *Understanding the nature of sensory integration with diverse populations*. 2001:275-311.
9. Schore AN. *Affect regulation and the origin of the self: The neurobiology of emotional development*: Routledge; 2015.
10. Tormey TL. *The Challenges of Being a Sensory Dysfunctional Child in a Military Family*. Marine corps command and staff coll quantico va; 2011.
11. Siva Sankara Rao B. *The role of family in child development vis-a-vis child in conflict with law: an Indian perspective*.
12. Davidov M, Grusec J. *Socialization in the family: The roles of parents*. *Handbook of socialization theory and research*, New York. 2007:284-308.
13. Recebov R. *Algılanan ana-baba davranışları (kültürlerarası bir karşılaştırma)*. *Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Ankara, Türkiye*. 2000.
14. Bass ML. *Relationship Between Parenting Styles and Child Success Through Academics, Behavior and Mental Well-Being A Master's Project Presented to The Faculty of the Adler Graduate School*. 2018.
15. Dreikurs R, Soltz V. *Children: the challenge*: Plume Books; 1990.
16. Demir EK, Şendil G. Ebeveyn tutum ölçeği (ETÖ). *Türk Psikoloji Yazıları*. 2008;11(21):15-25.
17. Bayhan N, Artan İ. *Çocuk gelişimi ve eğitimi*. 2004.
18. Senemoğlu N. *Gelişim Öğrenme Ve Öğretim Kurumdan Uygulamaya (25. Baskı)*. Ankara: Anı Yayıncılık. 2018.

19. Yavuzer H. Çocuk psikolojisi [Child psychology]. İstanbul: Remzi Bookhouse Press; 1999.
20. Aydın B. Eğitim psikolojisi. Gelişim-öğrenme-öğretim: Pegem Akademi; 2014.
21. Başal HA. Gelişim ve psikoloji: nasıl mutlu bir çocuk yetiştirebilirim?: Morpa Kültür Yayınları; 2004.
22. Özdemir M. 0-6 yaş arası çocukların gelişim düzeyleri ile annelerinin örselenme yaşantıları ve aile yaşam kaliteleri arasındaki ilişkinin incelenmesi: Sağlık Bilimleri Enstitüsü; 2019.
23. Aydın A. Eğitim psikolojisi: Tek Ağaç Eylül Yayıncılık; 2007.
24. Aslan D. Gelişim ile ilgili temel konular. Erken Çocukluk Döneminde Gelişim (0-36 ay), Ankara: Anı. 2017:86-105.
25. Yavuzer H. Çocuğunuzun ilk 6 yılı: Remzi; 2000.
26. Şahin S. 0-6 yaş arası çocukların temel gelişimsel özellikleri: fiziksel ve sosyal-duygusal gelişim. Pegem Atıf İndeksi. 2018:169-208.
27. Berk L. Çocuk gelişimi (Ali Dönmez, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi. 2013.
28. Howard VF, Williams B, Lepper, E. C, Akçamete AG. Özel gereksinimi olan küçük çocuklar: aileler, eğitimciler ve hizmet verenler için bir başlangıç: Nobel; 2011.
29. Özmert EN. Erken çocukluk gelişiminin desteklenmesi-III: Aile. Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi. 2006;49(3):256-73.
30. Veziroğlu M. Erken çocukluk döneminde fiziksel gelişim. Kargı E, editör Erken çocukluk döneminde gelişim Ankara: Pegem Akademi. 2016.
31. İkinci Vural D. Okul öncesi eğitim programındaki duyuşsal ve sosyal becerilere yönelik hedeflere uygun olarak hazırlanan aile katımlı sosyal beceri eğitimi programının çocuklarda sosyal becerilerin gelişimine etkisi: DEÜ Sosyal Bilimleri Enstitüsü; 2006.
32. Yıldırım G, Karaman N. Okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal duygusal uyumları ile sosyal beceri düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Turkish Studies. 2016;11(9):965-78.
33. Anlar B, Serdaroğlu A, Yakut A. Gelişimsel çocuk nörolojisi: çocuk sağlığı ve eğitimi alanında çalışanlar için. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları. 2008.
34. Atay M. Erken çocukluk döneminde gelişim: Kök Yayıncılık; 2009.
35. Konya S. Kubaşık öğrenme etkinliklerinin beş yaş öğrencilerinin özbakım becerileri gelişimine etkisi: Adnan Menderes Üniversitesi; 2007.
36. Metin NB. Doğum öncesinden ergenliğe çocuk gelişimi. Pegem Atıf İndeksi. 2016:001-367.
37. Ünüvar P, Alabay E, Karaaslan BT, Aytekin KÖ, Çalışandemir F, Kaytez N, et al. Gelişim ve eğitim. 2018.
38. Graven SN, Browne JV. Sensory development in the fetus, neonate, and infant: introduction and overview. Newborn and Infant Nursing Reviews. 2008;8(4):169-72.
39. Altımier L, Phillips RM. The neonatal integrative developmental care model: Seven neuroprotective core measures for family-centered developmental care. Newborn and Infant Nursing Reviews. 2013;13(1):9-22.

40. Pineda R, Guth R, Herring A, Reynolds L, Oberle S, Smith J. Enhancing sensory experiences for very preterm infants in the NICU: an integrative review. *Journal of perinatology*. 2017;37(4):323-32.
41. Guzzetta A, Baldini S, Bancalè A, Baroncelli L, Ciucci F, Ghirri P, et al. Massage accelerates brain development and the maturation of visual function. *Journal of Neuroscience*. 2009;29(18):6042-51.
42. Westwood JA, Darcy PK, Kershaw MH. Environmental enrichment does not impact on tumor growth in mice. *F1000Research*. 2013;2.
43. İnce G. Göreneller ilkökul 5. sınıf öğrencilerinin beden eğitimi de amaçları gerçekleştirme düzeylerinin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, GÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara; 1996.
44. Ataman A. Gelişim ve öğrenme: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık; 2004.
45. Clark-Gambelunghe MB, Clark DA. Sensory development. *Pediatric Clinics*. 2015;62(2):367-84.
46. Phillips DA, Shonkoff JP. From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development: National Academies Press; 2000.
47. Lexmond J, Reeves R. Parents are the principal architects of a fairer society: building character. London: Demos. 2009.
48. McCain N, Mustard J, Shanker S. Early years study 2: putting science into action, Council for Early Child Development, Toronto, Ontario. 2007.
49. Fox SE, Levitt P, Nelson III CA. How the timing and quality of early experiences influence the development of brain architecture. *Child development*. 2010;81(1):28-40.
50. Dunn W. Sensory Profile 2: User's Manual-Strength Based Approach to Assessment and Planning. Bloomington, NY: PsychCorp; 2014.
51. Dunn W. Supporting children to participate successfully in everyday life by using sensory processing knowledge. *Infants & Young Children*. 2007;20(2):84-101.
52. Yack E, Sutton S, Aquilla P. Building bridges through sensory integration: Future Horizons; 2002.
53. Eeles A, Spittle A, Anderson P, Brown N, Lee K, Boyd R, et al. Systematic review of infant sensory processing assessments. *Dev Med Child Neurol*. 2013;55(4):314-26.
54. Crozier SC, Goodson JZ, Mackay ML, Synnes AR, Grunau RE, Miller SP, et al. Sensory processing patterns in children born very preterm. *American Journal of Occupational Therapy*. 2016;70(1):7001220050p1-p7.
55. Schaaf RC, Lane AE. Toward a best-practice protocol for assessment of sensory features in ASD. *Journal of Autism and Developmental Disorders*. 2015;45(5):1380-95.
56. Brown T, Morrison IC, Stagnitti K. The convergent validity of two sensory processing scales used with school-age children: comparing the Sensory Profile and the Sensory Processing Measure. *New Zealand journal of occupational therapy*. 2010;57(2):56-65.
57. Volkmar FR, Paul R, Rogers SJ, Pelphrey KA. Handbook of autism and pervasive developmental disorders, diagnosis, development, and brain mechanisms: John Wiley & Sons; 2014.

58. Ayres AJ, Tickle LS. Hyper-responsivity to touch and vestibular stimuli as a predictor of positive response to sensory integration procedures by autistic children. *American Journal of Occupational Therapy*. 1980;34(6):375-81.
59. Ayres AJ. Effect of sensory integrative therapy on the coordination of children with choreoathetoid movements. *American Journal of Occupational Therapy*. 1977.
60. Ayres AJ. Cluster analyses of measures of sensory integration. *The American Journal of Occupational Therapy: Official Publication of the American Occupational Therapy Association*. 1977;31(6):362-6.
61. Miller LJ, Anzalone ME, Lane SJ, Cermak SA, Osten ET. Concept evolution in sensory integration: A proposed nosology for diagnosis. *American Journal of occupational therapy*. 2007;61(2):135-40.
62. Miller LJ, Nielsen DM, Schoen SA, Brett-Green BA. Perspectives on sensory processing disorder: a call for translational research. *Frontiers in Integrative Neuroscience*. 2009;3:22.
63. Miller LJ, Nielsen DM, Schoen SA. Attention deficit hyperactivity disorder and sensory modulation disorder: a comparison of behavior and physiology. *Research in developmental disabilities*. 2012;33(3):804-18.
64. Dunn W, Myles BS, Orr S. Sensory processing issues associated with Asperger syndrome: A preliminary investigation. *American Journal of Occupational Therapy*. 2002;56(1):97-102.
65. Miller LJ, Schoen SA, James K, Schaaf RC. Lessons learned: a pilot study on occupational therapy effectiveness for children with sensory modulation disorder. *American Journal of Occupational Therapy*. 2007;61(2):161-9.
66. Blanche EI, Parham D, Chang M, Mallinson T. Development of an adult sensory processing scale (ASPS). *American Journal of Occupational Therapy*. 2014;68(5):531-8.
67. Schoen SA, Miller LJ, Green KE. Pilot study of the sensory over-responsivity scales: Assessment and inventory. *American Journal of Occupational Therapy*. 2008;62(4):393-406.
68. Mailloux Z, Mulligan S, Roley SS, Blanche E, Cermak S, Coleman GG, et al. Verification and clarification of patterns of sensory integrative dysfunction. *American Journal of Occupational Therapy*. 2011;65(2):143-51.
69. Jorquera-Cabrera S, Romero-Ayuso D, Rodriguez-Gil G, Triviño-Juárez J-M. Assessment of sensory processing characteristics in children between 3 and 11 years old: A systematic review. *Frontiers in pediatrics*. 2017;5:57.
70. Lane SJ, Bundy AC. *Kids can be kids: A childhood occupations approach*: FA Davis; 2011.
71. Miller LJ, Coll JR, Schoen SA. A randomized controlled pilot study of the effectiveness of occupational therapy for children with sensory modulation disorder. *American Journal of Occupational Therapy*. 2007;61(2):228-38.
72. Delgado-Lobete L, Pértega-Díaz S, Santos-del-Riego S, Montes-Montes R. Sensory processing patterns in developmental coordination disorder, attention deficit hyperactivity disorder and typical development. *Research in developmental disabilities*. 2020;100:103608.
73. Ünsal E. Doğumsal Brakiyal Pleksus Yaralanması Olan Çocuklarda Duyu İşleme Becerilerinin Değerlendirilmesi. 2020.

74. Le Compte G, Le Compte A, Özer S. Üç sosyoekonomik düzeyde Ankaralı annelerin çocuk yetiştirme tutumları: Bir ölçek uyarlaması. *Psikoloji dergisi*. 1978;1(1):5-9.
75. Knauth DG. Predictors of parental sense of competence for the couple during the transition to parenthood. *Research in Nursing & Health*. 2000;23(6):496-509.
76. Öngider N. Anne-Baba ile Okul Öncesi Çocuk Arasındaki İlişki. *Current Approaches in Psychiatry/Psikiyatride Guncel Yaklasimler*. 2013;5(4).
77. Saygı D, Uyanık Balat G. Anasınıfına devam eden çocuğu olan annelerin çocukları ile ilişkilerinin incelenmesi. *International Journal of Human Science*. 2013;10(1):844-62.
78. Maccoby EE. *Parenting effects: Issues and controversies*. 2002.
79. Yörükoğlu A. *Çocuk ruh sağlığı: Çocuk yetiştirme sanatı ve kişilik gelişimi: Özgür*; 2000.
80. Gander M, Gardiner H. *Çocuk ve ergen gelişimi (çev. A. Dönmez)*. Ankara: İmge Kitabevi. 2010.
81. Neel MLM, Stark AR, Maitre NL. Parenting style impacts cognitive and behavioural outcomes of former preterm infants: A systematic review. *Child: care, health and development*. 2018;44(4):507-15.
82. Treyvaud K, Doyle LW, Lee KJ, Ure A, Inder TE, Hunt RW, et al. Parenting behavior at 2 years predicts school-age performance at 7 years in very preterm children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*. 2016;57(7):814-21.
83. Maupin AN, Fine JG. Differential effects of parenting in preterm and full-term children on developmental outcomes. *Early human development*. 2014;90(12):869-76.
84. Erözkan A. Ergenlerde kaygı duyarlılığı ve ebeveyn tutumları arasındaki ilişkinin incelenmesi. 2012.
85. Derman MT, Başal HA. Okulöncesi çocuklarında gözlenen davranış problemleri ile ailelerinin anne-baba tutumları arasındaki ilişki. *Amasya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*. 2013;2(1):115-44.
86. Ceylan Ö. Anne baba tutumları ile çocuğun sosyalleşme süreci arasındaki ilişki: Okul öncesi örneği: İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2017.
87. Baumrind D. Effects of authoritative parental control on child behavior. *Child development*. 1966:887-907.
88. Sümer N, Gündoğdu Aktürk E, Helvacı E. Anne-baba tutum ve davranışlarının psikolojik etkileri: Türkiye’de yapılan çalışmalara toplu bakış. *Türk Psikoloji Yazıları*. 2010;13(25):42-59.
89. Towe-Goodman NR, Teti DM. Power assertive discipline, maternal emotional involvement, and child adjustment. *Journal of Family Psychology*. 2008;22(4):648.
90. Bornstein L, Bornstein M. Parenting styles and child social development. *Encyclopedia on early childhood development* Montreal: Centre of Excellence for Early Childhood Development and Strategic Knowledge Cluster on Early Child Development. 2007.
91. Robinson CC, Mandlco B, Olsen SF, Hart CH. Authoritative, authoritarian, and permissive parenting practices: Development of a new measure. *Psychological reports*. 1995;77(3):819-30.

92. Çağdaş A, Seçer Z. Çocuk ve Ergende Sosyal ve Ahlak Gelişimi, Nobel Yayınevi, 1. Baskı, Ankara. 2002.
93. Yılmaz Y. Anne-baba tutumları ile ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin okul başarıları ve özerkliklerinin gelişimi arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü. 2007.
94. Erdoğan Ö, Uçukoğlu H. İlköğretim okulu öğrencilerinin anne-baba tutumu algıları ile atılganlık ve olumsuz değerlendirilmekten korkma düzeyleri arasındaki ilişkiler Kastamonu Eğitim Dergisi. 2011;19(1):51-72.
95. Günalp A. Farklı anne baba tutumlarının okul öncesi eğitim çağındaki çocukların özgüven duygusunun gelişimine etkisi (Aksaray ili örneği): Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü; 2007.
96. Rubin KH, Burgess KB. Parents of aggressive and withdrawn children. 2002.
97. Kayihan H, Akel BS, Salar S, Huri M, Karahan S, Turker D, et al. Development of a Turkish version of the sensory profile: translation, cross-cultural adaptation, and psychometric validation. Perceptual and motor skills. 2015;120(3):971-86.
98. Dunn W. Sensory Profile: User's Manual Psychological Corporation. San Antonio TX. 1999.
99. İkiz S. Okul öncesi dönem çocuklarında fiziksel ve ilişkisel saldırganlığın ebeveyn tutumları açısından incelenmesi: Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimleri Enstitüsü; 2015.
100. Hall R, Hoffenkamp H, Tooten A, Braeken J, Vingerhoets A, Van Bakel H. Longitudinal associations between maternal disrupted representations, maternal interactive behavior and infant attachment: a comparison between full-term and preterm dyads. Child Psychiatry & Human Development. 2015;46(2):320-31.
101. Baumrind D. Patterns of parental authority and adolescent autonomy. New directions for child and adolescent development. 2005;2005(108):61-9.
102. Luby JL, Belden A, Harms MP, Tillman R, Barch DM. Preschool is a sensitive period for the influence of maternal support on the trajectory of hippocampal development. Proceedings of the National Academy of Sciences. 2016;113(20):5742-7.
103. Uygun N, Kozikoğlu İ. Çocukları okul öncesi eğitim kurumlarına devam eden ebeveynlerin tutumlarının incelenmesi. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi.9(3):1494-507.
104. Görücü A, Karakuş N. Anne tutumlarının okul öncesi dönem çocuklarının problem çözme becerilerine etkisi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. 2017(37):316-26.
105. Şanlı D, Öztürk C. Anne babaların çocuk yetiştirme tutumları ve tutumlar üzerine kültürün etkisi. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi. 2015;8(4):240-6.
106. Ganz JS. Including SI for Parents: Sensory Integration Strategies at Home and School: Biographical Publishing Company; 2005.
107. Özlü Fazlıoğlu YY, Baran GTD. Duyusal entegrasyon programının otizmli çocukların duyu ve davranış problemleri üzerine etkisinin incelenmesi: Ankara Üniversitesi fen bilimleri enstitüsü ev ekonomisi(Çocuk gelişim ve eğitimi anabilim dalı).

108. Ayres AJ, Robbins J. Sensory integration and the child: Understanding hidden sensory challenges: Western Psychological Services; 2005.
109. Godwyn-Emmons P, McKendry-Anderson L. Understanding Sensory Dysfunction. Learning, Development and Sensory Dysfunction in Autism Spectrum Disorders, ADHD. Learning Disabilities and Bipolar Disorder, London: Jessica Kingsley Publishers. 2006.
110. Güçlü B, Tanidir C, Mukaddes NM, Ünal F. Tactile sensitivity of normal and autistic children. Somatosensory & motor research. 2007;24(1-2):21-33.
111. Özen Altınkaynak Ş, Akman B. Okul öncesi dönemdeki çocukların okula uyum becerilerine anne baba tutumlarının etkisi. Journal of Society & Social Work. 2019;30(1).
112. Sak R, Sak İTŞ, Atlı S, Şahin BK. Okul öcesi dönem: anne baba tutumları. Mersin University Journal of the Faculty of Education. 2015;11(3).
113. Keller J. On the development of regulatory focus: The role of parenting styles. European Journal of Social Psychology. 2008;38(2):354-64.
114. Kağıtçıbaşı Ç. Kültürel psikoloji: Kültür bağlamında insan ve aile [Cultural psychology: People and families in the cultural context]. İstanbul, Turkey: Evrim Yayıncılık. 2000.
115. Yavuzer H. Çocuk eğitimi el kitabı [Hand book of child education]. İstanbul, Turkey: Remzi. 2003.
116. Hortaçsu N. En güzel psikoloji sosyal psikoloji: İmge kitabevi; 2012.
117. Aydoğdu F, Dilekmen M. Ebeveyn tutumlarının çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi. 2016;11(2).
118. Vitte E, Derosier C, Caritu Y, Berthoz A, Hasboun D, Soulie D. Activation of the hippocampal formation by vestibular stimulation: a functional magnetic resonance imaging study. Experimental brain research. 1996;112(3):523-6.
119. Suzuki M, Kitano H, Ito R, Kitanishi T, Yazawa Y, Ogawa T, et al. Cortical and subcortical vestibular response to caloric stimulation detected by functional magnetic resonance imaging. Cognitive Brain Research. 2001;12(3):441-9.
120. Dieterich M, Bense S, Lutz S, Drzezga A, Stephan T, Bartenstein P, et al. Dominance for vestibular cortical function in the non-dominant hemisphere. Cerebral cortex. 2003;13(9):994-1007.
121. Wilson C, Babb T, Halgren E, Crandall P. Visual receptive fields and response properties of neurons in human temporal lobe and visual pathways. Brain. 1983;106(2):473-502.
122. Yap MB, Whittle S, Yücel M, Sheeber L, Pantelis C, Simmons JG, et al. Interaction of parenting experiences and brain structure in the prediction of depressive symptoms in adolescents. Archives of general psychiatry. 2008;65(12):1377-85.
123. Coşkun Y, Baş A. Okul öncesi eğitime devam eden çocukların anne babalarının çocuk yetiştirmeye yönelik görüşlerinin karşılaştırılması. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2015;12(2):195-210.
124. Frank G. The 2010 Ruth Zemke lecture in occupational science occupational therapy/occupational science/occupational justice: Moral commitments and global assemblages. Journal of Occupational Science. 2012;19(1):25-35.

125. Bundy AC, Shia S, Qi L, Miller LJ. How does sensory processing dysfunction affect play? *American Journal of Occupational Therapy*. 2007;61(2):201-8.
126. Cosby J, Johnston SS, Dunn ML. Sensory processing disorders and social participation. *American Journal of Occupational Therapy*. 2010;64(3):462-73.
127. Hilton C, Graver K, LaVesser P. Relationship between social competence and sensory processing in children with high functioning autism spectrum disorders. *Research in Autism Spectrum Disorders*. 2007;1(2):164-73.
128. Bar-Shalita T, Vatine JJ, Parush S. Sensory modulation disorder: A risk factor for participation in daily life activities. *Developmental Medicine & Child Neurology*. 2008;50(12):932-7.
129. Cohn E, Miller LJ, Tickle-Degnen L. Parental hopes for therapy outcomes: Children with sensory modulation disorders. *American Journal of Occupational Therapy*. 2000;54(1):36-43.
130. Lagacé-Séguin DG, d'Entremont MRL. The role of child negative affect in the relations between parenting styles and play. *Early Child Development and Care*. 2006;176(5):461-77.
131. Three ZT. Diagnostic classification of mental health and developmental disorders of infancy and early childhood: Revised edition (DC: 0-3R). Washington, DC: Author. 2005.
132. Gourley L, Wind C, Henninger EM, Chinitz S. Sensory processing difficulties, behavioral problems, and parental stress in a clinical population of young children. *Journal of child and family studies*. 2013;22(7):912-21.
133. Boterberg S, Warreyn P. Making sense of it all: The impact of sensory processing sensitivity on daily functioning of children. *Personality and Individual Differences*. 2016;92:80-6.
134. Dehghan F, Mirzakhani N, zarei Ma, Soleimani M, sartipizad M. Relationship between sensory processing and behavior problems in children with high-functioning autism *Sci J Rehab Med*. 2015;4:19-28.
135. Wu L, Zhang D, Cheng G, Hu T, Rost DH. Parental emotional warmth and psychological Suzhi as mediators between socioeconomic status and problem behaviours in Chinese children. *Children and Youth Services Review*. 2015;59:132-8.
136. Cabral TI, da Silva LGP, Martinez CMS, Tudella E. Analysis of sensory processing in preterm infants. *Early Human Development*. 2016;103:77-81.
137. Park H, Walton-Moss B. Parenting style, parenting stress, and children's health-related behaviors. *Journal of Developmental & Behavioral Pediatrics*. 2012;33(6):495-503.
138. Aunola K, Nurmi JE. The role of parenting styles in children's problem behavior. *Child development*. 2005;76(6):1144-59.
139. Benzies K, Keown L-A, Magill-Evans J. Immediate and sustained effects of parenting on physical aggression in Canadian children aged 6 years and younger. *The Canadian Journal of Psychiatry*. 2009;54(1):55-64.
140. Huntsinger CS, Jose PE. Relations among parental acceptance and control and children's social adjustment in Chinese American and European American families. *Journal of Family Psychology*. 2009;23(3):321.

141. Morris AS, Silk JS, Steinberg L, Sessa FM, Avenevoli S, Essex MJ. Temperamental vulnerability and negative parenting as interacting predictors of child adjustment. *Journal of Marriage and family*. 2002;64(2):461-71.
142. Paulussen-Hoogbeem MC, Stams GJJ, Hermanns JM, Peetsma TT, van den Wittenboer GL. Parenting style as a mediator between children's negative emotionality and problematic behavior in early childhood. *The Journal of Genetic Psychology*. 2008;169(3):209-26.
143. Rubin KH, Burgess KB, Dwyer KM, Hastings PD. Predicting preschoolers' externalizing behaviors from toddler temperament, conflict, and maternal negativity. *Developmental psychology*. 2003;39(1):164.
144. Belsky J. The determinants of parenting: A process model. *Child development*. 1984;83-96.
145. Di Giunta L, Rothenberg WA, Lunetti C, Lansford JE, Pastorelli C, Eisenberg N, et al. Longitudinal associations between mothers' and fathers' anger/irritability expressiveness, harsh parenting, and adolescents' socioemotional functioning in nine countries. *Developmental psychology*. 2020;56(3):458.
146. Şahin D, Karabay ŞO, Demir T. 5 yaş çocuklarının sosyal duygusal uyumları ile ebeveynlerinin tutumları arasındaki ilişki. *Disiplinlerarası Eğitim Araştırmaları Dergisi*.1(2):1-14.
147. Johnson R, Welk G, Saint-Maurice PF, Ihmels M. Parenting styles and home obesogenic environments. *International journal of environmental research and public health*. 2012;9(4):1411-26.
148. Benar N, Hemmatinezhad M, Behrozi A, Andam R, Yousefi M. The relationship between parenting styles, parenting practices, maternal education level with physical activity levels among adolescent girls. *International Journal of Sports Studies*. 2012;2(9):436-43.
149. Hasan M. Pendidikan anak usia dini. Yogyakarta: Diva. 2009.
150. Margaretha L, Kurniah N, Dharmayana IW, Sasongko RN, Lutfi M. The Influence of Parents' Parenting Style towards the Independence of Preschool Children. *Indian Journal of Science and Technology*. 2018;11:29-32.
151. Saunders J, Hume C, Timperio A, Salmon J. Cross-sectional and longitudinal associations between parenting style and adolescent girls' physical activity. *International journal of behavioral nutrition and physical activity*. 2012;9(1):141.
152. Oliver M, Schluter PJ, Schofield GM, Paterson J. Factors related to accelerometer-derived physical activity in Pacific children aged 6 years. *Asia Pacific Journal of Public Health*. 2011;23(1):44-56.
153. Lobo YB, Winsler A. The effects of a creative dance and movement program on the social competence of head start preschoolers. *Social Development*. 2006;15(3):501-19.
154. Howie EK, Pate RR. Physical activity and academic achievement in children: A historical perspective. *Journal of sport and health science*. 2012;1(3):160-9.
155. Burdette HL, Whitaker RC. A national study of neighborhood safety, outdoor play, television viewing, and obesity in preschool children. *Pediatrics*. 2005;116(3):657-62.

156. Hyndman BP, Benson AC, Ullah S, Telford A. Evaluating the effects of the Lunchtime Enjoyment Activity and Play (LEAP) school playground intervention on children's quality of life, enjoyment and participation in physical activity. *BMC public health*. 2014;14(1):164.
157. Verret C, Guay M-C, Berthiaume C, Gardiner P, Béliveau L. A physical activity program improves behavior and cognitive functions in children with ADHD: an exploratory study. *Journal of attention disorders*. 2012;16(1):71-80.
158. Chien C-W, Rodger S, Copley J, Branjerdporn G, Taggart C. Sensory processing and its relationship with children's daily life participation. *Physical & occupational therapy in pediatrics*. 2016;36(1):73-87.
159. Dunn W, Little L, Dean E, Robertson S, Evans B. The state of the science on sensory factors and their impact on daily life for children: A scoping review. *OTJR: Occupation, Participation and Health*. 2016;36(2_suppl):3S-26S.
160. Yochman A, Alon-Beery O, Sribman A, Parush S. Differential diagnosis of sensory modulation disorder (SMD) and attention deficit hyperactivity disorder (ADHD): participation, sensation, and attention. *Frontiers in Human Neuroscience*. 2013;7:862.
161. Koziol LF, Budding D. ADHD and sensory processing disorders: placing the diagnostic issues in context. *Applied Neuropsychology: Child*. 2012;1(2):137-44.
162. Cosby J, Johnston SS, Dunn ML, Bauman M. Playground behaviors of children with and without sensory processing disorders. *OTJR: Occupation, Participation and Health*. 2012;32(2):39-47.
163. Macdonald D, Ziviani J, Abbott R. Children's participation in physical activity at school. 2006.
164. Hertzog D, Cermak S, Bar-Shalita T. Sensory modulation, physical activity and participation in daily occupations in young children. *Canadian Journal of Occupational Therapy*. 2019;86(2):106-13.
165. Parham D, Mailloux Z. *Sensory Integration Occupational Therapy for Children*. Missouri: Mosby. Elsevier; 2010.
166. Schaaf RC, Benevides TW, Blanche E, Brett-Green BA, Burke J, Cohn E, et al. Parasympathetic functions in children with sensory processing disorder. *Frontiers in integrative neuroscience*. 2010;4:4.
167. Engel-Yeger B. Sensory processing patterns and daily activity preferences of Israeli children. *Canadian Journal of Occupational Therapy*. 2008;75(4):220-9.
168. Riethmuller AM, Jones RA, Okely AD. Efficacy of interventions to improve motor development in young children: a systematic review. *Pediatrics*. 2009;124(4):e782-e92.
169. Bayer JK, Sanson AV, Hemphill SA. Parent influences on early childhood internalizing difficulties. *Journal of Applied Developmental Psychology*. 2006;27(6):542-59.
170. Hancock K. A longitudinal analysis of the association between maternal overprotection and children's physical health. 2012.

8.EKLER

EK-1. Etik Kurul İzni.

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

Sayı : 16969557-1615
Konu : ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi : 03 EYLÜL 2019 SALI
Toplantı No : 2019/20
Proje No : GO 19/153(Değerlendirme Tarihi: 05.02.2019)
Karar No : 2019/20-34

Üniversitemiz Sağlık Bilimleri Fakültesi Ergoterapi Bölümü öğretim üyelerinden Dr. Öğr. Üyesi Onur ALTUNTAŞ'ın sorumlu araştırmacı olduğu, Erg. Sümeyye SEVGİLİ'nin yüksek lisans tezi olan, GO 19/153 kayıt numaralı, **"Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Ebeveyn Tutumu ile Duyusal Profilin İlişkisinin İncelenmesi"** başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekeçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup, idari izinlerin tamamlanması kaydı ile 04 Eylül 2019-31 Mayıs 2020 tarihleri arasında geçerli olmak üzere etik açıdan **uygun bulunmuştur**. Çalışma tamamlandığında sonuçlarını içeren **bilgi** rapor örneğinin Etik Kurulumuza gönderilmesi gerekmektedir.

1. Prof. Dr. Ayşe Lale DOĞAN	(Başkan)	9. Doç. Dr. Fatma Visal OKUR	(Üye)
2. Prof. Dr. Sevdâ F. MÜFTÜOĞLU	(Üye)	IZINLI 10. Doç. Dr. Can Ebru KURT	(Üye)
3. Prof. Dr. M. Yıldırım SARAYCI	(Üye)	11. Doç. Dr. H. Hüsrev TURNAGÖL	(Üye)
4. Prof. Dr. Neçdet SAĞLAM	(Üye)	12. Dr. Öğr. Üyesi Özay GOKÖZ	(Üye)
5. Prof. Dr. Mintaze Kerem GÜNEL	(Üye)	13. Dr. Öğr. Üyesi Müge DEMİR	(Üye)
IZINLI 6. Prof. Dr. Oya Nuran EMİROĞLU	(Üye)	IZINLI 14. Öğr. Gör. Dr. Meltem ŞENGELEN	(Üye)
7. Prof. Dr. M. Özgür UYANIK	(Üye)	15. Av. Meltem ONURLU	(Üye)
IZINLI 8. Doç. Dr. Gözde GİRGİN	(Üye)		

Hacettepe Üniversitesi Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu
06100 Sıhhiye-Ankara
Telefon: 0 (312) 305 1082 • Faks: 0 (312) 310 0580 • E-posta: goetik@hacettepe.edu.tr

Ayrıntılı Bilgi için:

Ek-2. Aydınlatılmış Onam Formu.

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ GİRİŞİMSEL OLMAYAN KLİNİK
ARAŞTIRMALAR ETİK KURULU ARAŞTIRMA AMAÇLI ÇALIŞMA İÇİN AYDINLATILMIŞ
ONAM FORMU**

Sayın gönüllü,

Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Ergoterapi Bölümü kapsamında yüksek lisans tezi olarak yürütülecek olan 'Okul Öncesi Dönem Çocuklarında Ebeveyn Tutumu ile Duyusal Profilin İlişkinin İncelenmesi' isimli araştırmaya dahil edilmek için davet edilmiş bulunmaktasınız. Bu araştırmada yer almayı kabul etmeden önce, araştırmanın ne amaçla yapıldığını anlamanız ve kararınızı bu bilgilendirme çerçevesinde özgürce vermeniz gerekmektedir.

Aşağıdaki bilgileri lütfen dikkatle okuyunuz, sorularınız olursa sorunuz ve açık yanıtlar isteyiniz.

Bu araştırma, okul öncesi dönem çocuklarında ebeveyn tutumu ile duyusal profilin ilişkisinin incelenmesi üzere tasarlanmıştır. Çalışmanın nasıl yürütüleceğine dair ayrıntılı açıklama araştırmacı tarafından sözlü olarak da anlatılacaktır. Araştırma kapsamında çocuklara ait bilgiler ile duyusal profili ortaya çıkarmak için bakımveren ile birlikte Duyu Profili doldurulacaktır ve Ebeveyn Tutum Ölçeği'nin, ebeveyn tarafından doldurulması istenecektir. Tüm bu verilerin toplanması için bir saatlik bir değerlendirme yapılacaktır. Araştırmaya katılan çocukların kimlik bilgileri kaydedilmeden bilgileri saklanacaktır. Gönüllüler araştırmaya katılmayı kabul etmemeleri durumunda herhangi bir olumsuz durumla karşılaşmayacaklardır.

Bu araştırmada yer almak tümüyle sizin isteğinize bağlıdır. Araştırmada yer almayı reddedebilirsiniz ya da başladıktan sonra yarıda bırakabilirsiniz. Bu araştırmanın sonuçları bilimsel amaçlarla kullanılacaktır. Araştırmadan çekilmeniz ya da araştırmacı tarafından araştırmadan çıkarılmanız halinde, sizle ilgili veriler

kullanılmayacaktır. Ancak veriler bir kez anonimleştikten sonra araştırmadan çekilmeniz mümkün olmayacaktır. Sizden elde edilen tüm bilgiler gizli tutulacak, araştırma yayınlandığında da bilgilerinizin gizliliği korunacaktır.

“Yukarıda yer alan ve araştırmaya başlanmadan önce gönüllülere verilmesi gereken bilgileri içeren metni okudum. Eksik kaldığını düşündüğüm konularda sorularımı araştırmacılara sordum ve doyurucu yanıtlar aldım. Yazılı ve sözlü olarak tarafıma sunulan tüm açıklamaları ayrıntılarıyla anladığım kanısındayım. Çalışmaya katılmayı isteyip istemediğim konusunda karar vermem için yeterince zaman tanındı.

Bu koşullar altında, araştırma kapsamında elde edilen şahsıma ait bilgilerin bilimsel amaçlarla kullanılmasını, gizlilik kurallarına uyulmak kaydıyla sunulmasını ve yayınlanmasını, hiçbir baskı ve zorlama altında kalmaksızın, kendi özgür irademle kabul ettiğimi beyan ederim.”

Katılımcının

Kodu:

Tarih:

Araştırmacının

Adı-Soyadı:

Tarih:

EK.3. Sosyo-Demografik Bilgi Formu**SOSYODEMOGRAFİK BİLGİ FORMU**

Tarih:

Kod:

Aile Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz:

Kadın Erkek

2. Yaşınız:

3. Eğitim durumunuz:

Tahsil yok İlkokul Ortaokul Lise Üniversite Yüksek lisans Doktora

Diğer (açıkça belirtiniz)

4. Şu andaki işiniz:

5. Ailenizin toplam aylık gelirini aşağıdaki seçeneklere göre işaretleyiniz:

Asgari Ücret Altı Asgari ücret Asgari ücret üstü

6. Ekonomik durumunuzu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Düşük Orta İyi Çok iyi

7. Oturduğunuz semt:

8. Oturduğunuz ev kira mıdır?

Evet O Hayır, bize ait O

Diğer (belirtiniz).....

9. Aile yapısı:

Çekirdek aile () Geniş aile () Bölünmüş aile ()

Çocuk Bilgi Formu

10.Çocuğunuzun;

Yaşı:

Cinsiyet:

Boy:

Kilo:

Bilinen sağlık problemi var mı?

Evet () Hayır () Evet ise nedir?.....

Düzenli kullandığı ilaç var mı?

Evet () Hayır () Evet ise nedir?.....

EK.4. Dunn Duyu Profili Formu

DUYU PROFİLİ

Winnie Dunn, PhD, OTR, FAOTA

Bakım veren Anketi

Çocuğun Doğum tarihi: _____ Tarih: _____
 Dolduran kişinin Kodu: _____ Çocuğa yakınlığı: _____
 Hizmet veren kişi: _____ Kurum: _____

AÇIKLAMA

Lütfen çocuğunuzun ankette belirtilen davranışları ne kadar sıklıkla yaptığını en iyi tanımlayan kutuyu işaretleyin. Lütfen tüm ifadeler için cevap verin. Eğer hiç gözlemediğiniz veya çocuğunuza hiç uymadığını düşündüğünüz bir davranış olduğu için yorum yapamıyorsanız, o soru sayısının üzerine X işareti koyun. Her bölümün sonuna düşüncelerinizi yazın. Lütfen toplam ham skor satırına yazmayın.

Cevapları İşaretlemek için Aşağıdaki Kılavuzu Kullanın:

Her zaman	Fırsat sunulduğu zaman çocuğunuz her zaman bu şekilde yanıt verir; zamanın %100'ünde
Sıklıkla	Fırsat sunulduğu zaman çocuğunuz sıklıkla bu şekilde yanıt verir; zamanın yaklaşık %75'inde
Ara sıra	Fırsat sunulduğu zaman çocuğunuz ara sıra bu şekilde yanıt verir; zamanın yaklaşık %50'sinde
Nadiren	Fırsat sunulduğu zaman çocuğunuz nadiren bu şekilde yanıt verir; zamanın yaklaşık %25'inde
Hiçbir zaman	Fırsat sunulduğu zaman çocuğunuz hiçbir zaman bu şekilde yanıt vermez; zamanın %0'ında

DUYUSAL İŞLEM

	A.İŞİTSEL İŞLEM	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
L1	Beklenmedik ya da yüksek gürültüye karşı olumsuz cevap verir (Örneğin elektrikli süpürge, köpek havlaması ya da saç kurutma makinesinden çıkan sestten dolayı ağlar ya da saklanır)					
L2	Sesten korumak için kulaklarını elleriyle kapatır					
L3	Radyo açık olduğu zaman verilen görevi tamamlamakta zorluk çeker.					
L4	Etrafta çok fazla gürültü var ise dikkati dağılır ya da işlerini yaparken zorlanır.					
L5	Geri plandan ses geldiğinde çalışmaz (örneğin vantilatör ya da buzdolabı)					
H6	Söylediklerinizi duymamış gibi davranır (örneğin söylenenlere uyum göstermez, sizi yok sayar).					
H7	İsmi söylendiğinde cevap vermez fakat siz çocuğunuzun işitmesinin normal olduğunu bilirsiniz					
H8	Tuhaf seslerden hoşlanır/sırf gürültü çıkarmak için gürültü yapar					
Bölüm ham toplam skoru						

	B.GÖRSEL İŞLEM	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
L9	Karanlıkta olmayı tercih eder					
L10	Parlak ışıktan kaçınır ya da rahatsız olduğunu ifade eder (örneğin araba camından vuran güneş ışığından kaçınır)					
L11	Karanlıkta olmaktan mutluluk duyar					
L12	Karışık zemin üzerindeki objeleri bulmaya çalışırken huzursuz olur (örneğin karışık bir çekmece)					
L13	Yapbozun parçalarını birleştirmede zorlanır (aynı yaştaki çocuklarla karşılaştırıldığında)					
L14	Diğer kişiler parlak ışığa adapte olurken, o parlak ışıktan rahatsız olur					
L15	İşıktan gözlerini korumak için gözlerini kapatır ya da kısarak bakar					
H16	Objelere/insanlara yoğun ya da dikkatli bakar (örneğin gözlerini diker)					
H17	Karışık zemin üzerindeki objeleri bulmaya çalışırken					

	zorlanır (örneğin dağınık bir odadaki ayakkabıyı ya da karışık bir çekmecedeki en sevdiği oyuncacı bulma)					
Bölüm ham toplam skoru						

	C.VESTİBULAR İŞLEM	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
L18	Ayaklarının yerle teması kesildiğinde endişeli ve stresli olur					
L19	Tepetaklak olduğu aktivitelerden hoşlanmaz (örneğin takla atmak, güreşmek)					
L20	Oyun parkındaki araçlardan ya da hareket eden oyuncaklardan kaçınır (örneğin salıncak, atlıkarınca)					
L21	Arabanın içindeyken sürülmesinden hoşlanmaz					
L22	Eğildiğinde ya da sarkıtığında bile başını dik pozisyonda tutar (örneğin aktivite sırasında sabit pozisyon/postürünü korur)					
L23	Masa ya da lavaboya eğildikten sonra yönünü şaşırır (örneğin düşer ya da sendeler)					
H24	Sürekli hareket ister ve bunu günlük işlerine karıştırır (örneğin düzgün oturamaz, huzursuz olur)					
H25	Sürekli hareketli aktivite ister (örneğin erişkin biri tarafından döndürülmek, atlıkarıncaya binmek, oyun parkı araçları ve hareket eden oyuncaklar)					
H26	Gün boyunca sıklıkla kendi kendine döner (örneğin baş dönmesi hissinden hoşlanır)					
H27	Bilinçsizce sallanır (örneğin televizyon izlerken)					
H28	Sandalye/sıra/zemin üzerinde sallanır					
Bölüm ham toplam skoru						

	D.DOKUNMA İŞLEMİ	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
L29	Düzensiz/kirli olmaktan kaçınır (örneğin hamur, kum, parmak boyası, yapıştırıcı ve bant kullanmaktan kaçınma)					
L30	Kendine bakım aktiviteleri sırasında huzursuz/stresli olduğunu ifade eder (örneğin saç kesimi, yüz yıkama, tırnak kesimi sırasında ağlar ya da kavga eder)					
L31	Ilık havalarda uzun kollu giyinmeyi ya da soğuk günlerde kısa kollu giyinmeyi tercih eder					
L32	Diş bakımı ya da diş fırçalama sırasında huzursuzlaşır (örneğin ağlama ya da kavga etme)					
L33	Belli kumaşlara karşı hassastır (örneğin özellikle belirli bazı kıyafetlere ya da yatak çarşafına karşı)					
L34	Ayakkabılardan ya da çoraplardan rahatsız olur					

L35	Yalınayak dolaşmaktan kaçınır, özellikle kumda ya da çimenlerin üstünde					
L36	Dokunmaya karşı duygusal ya da saldırgan davranır					
L37	Su sıçramasından kaçınır					
L38	Sıraya girmekte ya da diğer insanlara yakın durmakta zorlanır					
L39	Başkası tarafından dokunulan bir yeri ovar ya da çizer					
H40	Başkalarına rahatsızlık verecek ölçüde insanlara ve objelere dokunur					
H41	Belli oyuncaklara, yüzeylere ve dokulara dokunmak için alışılmamış şekilde istek gösterir (örneğin sürekli objelere dokunmak)					
H42	Ağrı ve ısı farkındalığı azalmıştır					
H43	Herhangi biri sırtına ya da koluna dokunduğunda fark etmemiş gibi gözükür (örneğin farkında olmaz)					
H44	Ayakkabı giymekten kaçınır, yalınayak olmaktan hoşlanır					
H45	İnsanlara ve objelere dokunur					
H46	Elleri ya da yüzü kirli olduğunda, bunun farkında değilmiş gibi görünür					
Bölüm ham toplam skoru						

	E.ÇOKLU DUYSAL İŞLEM	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
47	Kolayca kaybolur (Tanıdık yerlerde bile)					
48	Dikkatini toplamada zorlanır					
L49	Odada olan bitenleri fark edebilmek için önündeki işlerden başka yerlere bakar					
H50	Aktif (hareketli) bir ortamda iken ilgisiz gözükür (örneğin aktivitenin farkında değilmiş gibi olmak)					
H51	Tanıdık bir çevrede bile insanlara, mobilyalara ya da objelere asılır					
H52	Parmak ucunda yürür					
H53	Üstündeki kıyafetleri buruşuk bırakır					
Bölüm ham toplam skoru						

	F.ORAL DUYSAL İŞLEM	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
L54	Ağızdaki yemeğin dokusundan ya da çatal-kaşık benzeri gereçler yüzünden kolaylıkla öğürür					
L55	Çocuk yiyeceklerinin parçası olan belirli tatlardan ya da yemek kokularından kaçınır					
L56	Sadece bazı belirli tatları yer (listele:.....)					

L57	Kendini belirli yemek kıvamı ve ısısına göre sınırlar (listele:)					
L58	Yemek seçicidir, özellikle yiyecek pürüzleri konusunda					
L59	Yenilmeyecek objeleri alışkanlık olarak koklar					
H60	Belli kokuları özellikle tercih eder (listele:.....)					
H61	Belli tatları özellikle tercih eder (listele:.....)					
H62	Belirli yemekleri çok fazla ister (listele:)					
H63	Belirli bazı kokuları ya da tatları arayıp bulur. (listele:.....)					
H64	Yenilmeyecek objeleri çiğner ya da yalar					
H65	Objeleri ağzına alır (örneğin kalem, eller)					
Bölüm ham toplam skoru						

MODÜLASYON

	G. ENDURANSLA/TONUSLA İLGİLİ DUYSAL İŞLEM	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
66	Vücudunu kalıp gibi tutarak hareket eder					
H67	Kolaylıkla yorulur, özellikle ayakta dururken veya belli bir vücut pozisyonunu korurken					
H68	Sağlam durmak için eklemlerini kitler (örneğin dirsekler, dizler)					
H69	Zayıf kaslara sahip gibi görünür					
H70	Zayıf kavraması vardır					
H71	Ağır objeleri kaldıramaz (örneğin aynı yaştaki çocuklarla karşılaştırıldığında güçsüzdür)					
H72	Kendini desteklemek için bir yerlere dayanır (aktivite sırasında bile)					
H73	Dayanıklılığı azdır/kolayca yorulur					
H74	Uyuşuk gözükür (örneğin enerjisi yoktur, ağır hareket eder)					
Bölüm ham toplam skoru						

	H. HAREKET VE VÜCUT POZİSYONU İLE İLGİLİ DÜZENLEMELER	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
75	Kaza yapmaya veya geçirmeye yatkın görünür					
76	Kaldırım ya da basamak inip çıkma konusunda tereddütlüdür (örneğin temkinlidir, hareket etmeden önce durur)					
L77	Düşmekten ya da yüksekten korkar					

L78	Tırmanmaktan /atlamaktan kaçınır veya pürüzlü/engebeli zeminlerden kaçınır					
L79	Duvar ya da tırabzandan tutunur (örneğin yapışır)					
H80	Oyun sırasında aşırı risk alır (örneğin ağacın tepesine tırmanma, mobilyaların tepesinden atlama)					
H81	Oyun sırasında kendi güvenliğini tehlikeye atacak şekilde hareket veya tırmanma riski alır					
H82	Size bakmak için tüm vücuduyla döner					
H83	Kişisel güvenliğini kollamaksızın düşmek için sebep yaratır					
H84	Düşmekten hoşlanır gibi görünür					
Bölüm ham toplam skoru						

	I. AKTİVİTE SEVİYESİNİ ETKİLEYEN HAREKET DÜZENLEMELERİ	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
L85	Günün çoğunu sabit basit oyunlarla geçirir (örneğin sessiz şeyler yapar)					
L86	Sessizliği, basit/sakin oyunları tercih eder (örneğin televizyon seyretmek, kitap okumak, bilgisayar izlemek)					
L87	Yerinden kalkmadan oynayacağı oyunları ister					
L88	Yerinden kalkmayacağı aktiviteleri tercih eder					
H89	Hareketli aktivite sırasında aşırı heyecanlanır					
H90	Sürekli hareket halindedir					
H91	Sessiz oyun aktivitelerinden kaçınır					
Bölüm ham toplam skoru						

	J. DUYGUSAL CEVAPLARINI ETKİLEYEN DUYUSAL GİRDİLERİN DÜZENLENMESİ	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
92	Diğer çocuklara göre korunmaya daha azla gereksinimi vardır (Örneğin duygusal ve fiziksel olarak savunmasızdır)					
L93	Kişisel hijyen konusunda katı kuralları vardır					
H94	Başkalarına aşırı sevgi gösterir					
H95	Yüz ifadelerini ve vücut dilini algılayamaz (örneğin yorumlayamaz)					
Bölüm ham toplam skoru						

	K. DUYGUSAL CEVAPLARI VE AKTİVİTE SEVİYESİNİ ETKİLEYEN GÖRSEL GİRDİLERİN DÜZENLENMESİ	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
92	Göz temasından kaçınır					
L93	Objelere ve insanlara gözünü dikip bakar					

H94	Oda içerisinde hareket eden herkesi izler					
H95	Kişiler odaya girdiğinde farkına varmaz					
Bölüm ham toplam skoru						

DAVRANIŞSAL VE DUYGUSAL CEVAPLAR

	L.DUYGUSAL VE SOSYAL CEVAPLAR	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
100	Kendini sevmek konusunda zorlanır (Örneğin, kendine güveni düşük)					
101	Olgunlaşmada zorlanır (Örneğin, bazı durumlarda olgunlaşmamış davranış gösterir)					
102	Eleştirilere hassastır.					
103	Belirgin korkuları vardır (Örneğin, korkuları tahmin edilebilir)					
104	Endişeli gözüktür					
105	Bir işte başarısız olduğunda aşırı duygusal tepkiler verir					
106	Duygularını ifade etmeyi zayıflık olarak kabul eder					
107	Dik başlıdır ve işbirliği yapmaz					
108	Öfke nöbetleri yaşar					
109	Hayal kırıklığına karşı zayıf toleransı vardır					
110	Kolayca ağlar					
111	Aşırı ciddidir					
112	Arkadaş edinmede zorlanır(Örneğin grup oyununa katılamaz veya iletişim gösteremez)					
113	Kabus görür					
114	Günlük rutin işleri sekteye uğratan korkuları vardır					
115	Mizah duygusu yoktur					
116	Duygularını ifade edemez					
Bölüm ham toplam skoru						

	M. DUYUSAL İŞLEMİN DAVRANIŞSAL SONUÇLARI	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
117	İş yaparken kendi kendine konuşur					
118	Yazısı okunamaz					
119	Yazı yazarken ya da boyama yaparken çizgilerin dışına taşmamak için bir hayli zorlanır					
120	Bir şeyler yaparken etkili olmayan yolları kullanır (örneğin, boşa zaman harcar, yavaş hareket eder, işleri gerektiğinden daha zor bir yolla yapar)					
L121	Plan ve beklentilerdeki değişikliklere uyum göstermede					

	zorlanır					
L122	Alışılmışın dışındaki değişiklikleri tolere etmede zorlanır					
Bölüm ham toplam skoru						

	N.TEPKİ VERME EŐİŐİNİ TANIMLAYAN MADDELER	Her zaman	Sıklıkla	Ara sıra	Nadiren	Hiçbir zaman
123	Oyununu engelleyecek şekilde bir aktiviteden diğerine geçer					
H124	Dikkatli bir şekilde objeleri koklar					
H125	Güçlü kokuları koklamaz gibi gözükür					
Bölüm ham toplam skoru						

EK.5. Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ)

EBEVEYN TUTUM ÖLÇEĞİ (ETÖ)

Cümleleri okuduktan sonra o ifadenin size ne kadar uyduğunu aşağıdaki 5 seçenektan birinin altındaki kutucuğa işaret koyarak belirtiniz. Örneğin, okuduğunuz ifade size tamamiyle uyuyorsa "**her zaman böyledir**" seçeneğini, size çoğunlukla uyuyorsa "**çoğu zaman böyledir**" seçeneğini, bazen uyuyorsa "**bazen böyledir**" seçeneğini, size çok az uyuyorsa "**nadiren böyledir**" seçeneğini ya da size hiç uymuyorsa "**hiçbir zaman böyle değildir**" seçeneğini işaretleyebilirsiniz. Bu ifadelerde doğru veya yanlış yoktur, sadece size uyan seçeneği işaretlemeniz gerekiyor. Araştırma için, bütün soruların cevaplandırılması çok önemlidir. Bu nedenle, bazı ifadeler size benzer gelse de lütfen hepsini mutlaka cevaplandırınız. 2-6 yaş arasında birden fazla çocuğunuz varsa, lütfen soruları çocuklardan **sadece birisi** için cevaplandırınız.

	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
	1	2	3	4	5
Cümleler.....					

	İlk madde numaraları		5	4	3	2	1
		CÜMLELER	Her zaman böyledir	Çoğu zaman böyledir	Bazen böyledir	Nadiren böyledir	Hiçbir zaman böyle değildir
1	1	Ben bir başkasıyla konuşurken çocuğumun araya girmesine izin veririm.					
2	3	Çocuğumun kendine özgü bir bakış açısı olduğunu kabul ederim.					
3	5	Çocuğumla aynı fikirde olmadığımız zaman, benim fikirlerimi kabul etmesi için onu zorlarım.					
4	6	Çocuğumu, hayatın ufak tefek güçlüklerinden korurum.					
5	7	Çocuğuma bağımsız olmayı öğrenmesi konusunda yardımcı olurum.					

6	8	Çocuğuma, kurallara neden uymas gerektiğini açıklarım.						
7	9	Çocuğuma yaptığı şeyin önemli olduğunu hissettiririm.						
8	11	Çocuğumu, kendisi için yorucu olabilecek işlerden korurum.						
9	12	Çocuğum söz dinlemediğinde ona vururum.						
10	14	Çocuğumun iyi ve kötü davranışı karşısında neler hissettiğimi ona açıklarım.						
11	15	Çocuğumu yola getirmek için onu azarlarım.						
12	16	Çocuğuma karşı koruyucu davranırım.						
13	17	Çocuğum iyi davrandığında onu överim.						
14	18	Çocuğumun kişisel görüşlerine saygı gösteririm.						
15	19	Çocuğumu bir şeyleri kendi başına yapması konusunda cesaretlendiririm.						
16	20	Arkadaşları çocuğuma sataştığı zaman onu korurum.						
17	21	Çocuğumun başkaları konuşurken araya girmesine izin veririm.						
18	22	Çocuğumun cinsel konularda sorduğu soruları anlayacağı bir dilde doğru olarak cevaplarım.						
19	23	Çocuğum yanlış bir şekilde davrandığında ona bağırırım.						
20	25	Ebeveynlik konusunda bir yanlış yaptığımda çocuğumdan özür dilerim.						
21	26	Çocuğumu, kendisi için zor olabilecek işlerden korurum.						
22	28	Çocuğumun hastalanmasından endişe ederim.						
23	29	Çocuğumun duygularını serbestçe ifade etmesine izin veririm.						
24	30	Çocuğumun istediği saatte uyumasına izin veririm.						
25	31	Çocuğum yanlış davrandığında, bunun neden yanlış olduğunu ona açıklarım.						
26	32	Çocuğuma kızdığında çocuğumu cezalandırırım.						
27	33	Fiziksel cezayı, çocuğumu disipline sokmanın bir yolu olarak kullanırım.						
28	37	Çocuğumun hayal kırıklığına uğramaması için elimden geleni yaparım.						
29	39	Çocuğumun büyüdükçe yeni şeyler denemeyi göze alması gerektiğine inanırım.						
30	40	Çocuğumun her şeyi yapmasına izin veririm.						
31	42	Çocuğumun yanlış davranışını görmezden gelirim.						
32	44	Çocuğumu başka çocuklarla kıyaslarım.						
33	45	Çocuğumun şımarıklıklarına göz yumarım.						
34	47	Çocuğumu şımartırım.						
35	49	Çocuğuma karşı çabuk öfkelenirim.						
36	50	Çocuğum bana birşey anlatırken sözünü kesmeden dinlerim.						
37	51	Çocuğuma bir şey alırken onun da fikrini alırım.						
38	53	Çocuğumla her konuyu konuşabilirim.						
39	54	Çocuğuma karşı sabırsızım.						
40	55	En ufak bir hatasında, çocuğumu cezalandırırım.						
41	56	Çocuğum için hemen hemen bütün eğlencelerimden fedakarlık ederim.						
42	57	Çocuğumun kendi başına başarabileceği şeyleri denemesi için ona fırsat tanırım.						
43	59	Çocuğuma bana sormaksızın şahsi eşyalarından herhangi birini alıp kullanmasına izin veririm.						
44	60	Evimizde hangi televizyon programının izleneceği, çocuğumun isteğine göre belirlenir.						
45	61	Çocuğumu yapabileceğinden fazlasını yapması için zorlarım.						
46	62	Çocuğumu, onun cesaretini kırabilecek zor işlerden uzak tutarım.						

EK-6. Dijital Makbuz

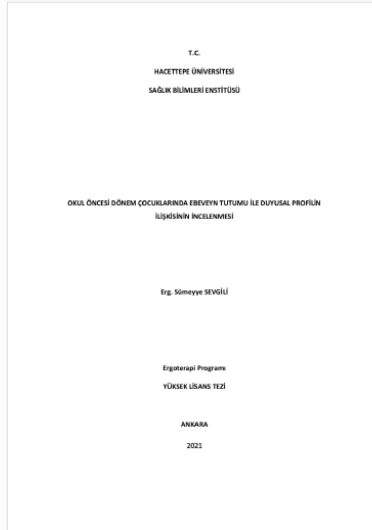

Dijital Makbuz

Bu makbuz ödevinizin Turnitin'e ulaştığını bildirmektedir. Gönderiminize dair bilgiler şöyledir:

Gönderinizin ilk sayfası aşağıda gönderilmektedir.

Gönderen: SÜMEYYE SEVGİLİ
Ödev başlığı: TEZ- SON- OKUL ÖNCESİ DÖNEM...
Gönderi Başlığı: OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLAR.
Dosya adı: turnitin_d_zeltme.pdf
Dosya boyutu: 667.65K
Sayfa sayısı: 48
Kelime sayısı: 11,088
Karakter sayısı: 73,677
Gönderim Tarihi: 10-Şub-2021 08:49AM (UTC+0300)
Gönderim Numarası: 1506080953

EK-7. Orjinallik Raporu

OKUL ÖNCESİ DÖNEM ÇOCUKLARINDA EBEVEYN TUTUMU İLE DUYUSAL PROFİLİN İLİŞKİSİNİN İNCELENMESİ

ORIJINALLIK RAPORU

% 9	% 9	% 5	%
BENZERLİK ENDEKSİ	İNTERNET KAYNAKLARI	YAYINLAR	ÖĞRENCİ ÖDEVLERİ

BİRİNCİL KAYNAKLAR

1	paperity.org İnternet Kaynağı	% 2
2	istemduyuotizm.com İnternet Kaynağı	% 1
3	openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
4	www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080 İnternet Kaynağı	% 1
5	www.yumpu.com İnternet Kaynağı	<% 1
6	AKI, Esra, TEMUÇİN, Keziban and ARAN, Orkun Tahir. "Su İçi Terapatik Aktivitelerin Vestibuler İşlem, Postür Taklidi, Bilateral Motor Koordinasyona Etkisinin İncelenmesi", Hacettepe Üniversitesi Hastalaeri Basımevi, 2016. Yayın	<% 1